Туркистон бир, ватан бир

Туркистон

Ёшларнинг ижтимоий-сиёсий газетаси

1993 йил 27 март • Шанба • № 35 (14063) تركستان TURKİSTAN Нархи 5 сўм.

3 апрель Ўзбекистон Ёшлари ҳашари куни

Ҳеч ким четда қолмасин

Хайрли иш назардан четда қолмаслиги аён. Хабарингиз бор. Хоразм вилояти ипакчилик ишлаб чиқариш бирлашмаси ЁИ бошланғич ташкилоти йигит-қизларимизга хос савобли ишга қўл урди. Шу йил 3 апрелда Ўзбекистон Ёшлар Иттифоқи ташкил топган куннинг 68 йиллиги шарафига ҳашар ўтказиш ташаббуси билан чиққан эди. Бу ҳашарнинг эзгу мақсади — фақат диёримиз шаҳар ва қишлоқларини ободонлаштириш ва кўкаламзорлаштиришдангина иборат бўлмай, балки ишлаб топилган маблағдан ёш ногиронларни, ижтимоий муҳофазага муҳтож ёш оилаларга, ёлғиз қарияларга ва бошқаларга моддий кўмак кўрсатиш.

Бу ташаббусни республикамиздаги ЁИ ташкилотлари мамнуният билан қўллаб-қувватламоқдалар. Биринчи галда бу ҳаракатга Марҳамат ва Зафаробод туманлари ёшлари қўшилиб, шу куни амалга ошириладиган ишларини режалаштирмоқдалар.

Ўзбекистон Ёшлар Иттифоқи Марказий қўмитасида ҳам республикада ёшлар ҳашарини ўтказиш штаби тузилди. Штабнинг кўзлаган тадбирларида шу куни мактаб ва ҳунар техника билим юртлари, олий ва ўрта махсус ўқув юртлари, муассаса ва ноишлаб чиқариш ташкилотлари, маданият муассасалари, ижодий уюшмалар, ишлаб чиқариш корхоналари, давлат ва жамоат хўжаликлари ёшларининг амалга ошириладиган ишлари аниқ белгилаб берилган.

Жумладан, ҳашар куни мактаб ва ҳунар техника билим юртлари талабалари, Улуғ Ватан уруши ва ёшлар ҳаракати фахрийлари, ёлғиз қариялар, Афғонистонда ҳалок бўлганлар ва биринчи гуруҳ ногиронлари оилалари рўйхатини аниқлаш ҳамда уларнинг хонадонларида ободонлаштириш, кўкаламзорлаштириш, таъмирлаш ишларини бажарадилар. Шунингдек, ўз билимгоҳлари теварак атрофида хиёбон ташкил этиш ва мевали ҳамда манзарали ниҳоллар ўтказиш, спорт майдончаларини таъмирлаш сингари ишларни бажарадилар.

Ишлаб чиқариш корхоналари давлат ва жамоат хўжаликлари ёшлари ҳашар куни алоҳида ғайрат кўрсатадилар. Уларнинг ишлаб топган маблағлари хайрли ишларга сарфланади.

* * *

Самарқанд шаҳри Боғишамол туманидаги биринчи ёрдамчи мактабда ҳашарга алоҳида эътибор қаратилмоқда. Шу куни барча синфхоналари таъмирланиб, мактаб саҳни ободонлаштирилади. Ҳашарда мактабнинг барча ўқитувчилар ва ўқувчилар жамоаси иштирок этадилар.

* * *

Шанбалик арафасида Самарқанддан яна бир хабар олдик. Самарқанд давлат дорилфунуни талабалари шу куни катта майдонда боғ яратишга қарор қилишган.

* * *

Қорақалпоғистон Республикасидан хабар қилишларича, шу куни Нукус шаҳар Ёшлар Иттифоқи аъзолари шаҳар истироҳат боғида катта шанбалик ўтказишади. Хўжайли туман Ёшлар Иттифоқи шу ердаги болалар уйида хайрли ишлар амалга оширишни режалаштиришган.

Кеча Тошкентда мустақил Республикамизнинг II футбол мавсуми байроғи кўтарилди

БИРИНЧИ ТЎП...

БУНДАН ЯРИМ йилча бурун шундай бир хабарга кўзим тушди: «Спорт анжомлари тайёрлашга ихтисослашган Тошкентдаги «Орзу» бирлашмаси энди футбол коптоклари ишлаб чиқаришни тўхтатади».

Югуришда нимадир узилиб кетгандек бўлди. Ишонмай корхонага сим қоқдим. «Хом ашё йўқ» деб изоҳ беришди.

Эътибор берган бўлсангиз ҳозирги спорт дўконларида коптокнинг ўзи анқонинг уруғи. Илгари қайси кўчадан ўтсангиз болалар копток ўйнаётганининг устидан чиқардингиз. Биз тенги ё биздан катталарнинг ёшлиги шубҳасиз копток билан ўтганига ишончим комил. Болалигида катта бўлсам «Пахтакор»да ўйнайман деб орзу қилмаган йўқ бўлса керак. Ҳозиргилар эса бошқача. Ҳаёлда тижорат. Ёнимизда мактаб бор. Ойлаб унинг стадионида ўйин бўлганини билмайман. Ўқувчиларнинг қизиқишлари бўлакча, улар миясида ҳозир бўлакча ташвишлар. Ҳозир ишдан кейин йиғилиб футбол ўйнаётганларни кўриб, айримларнинг энсаси қотади, «ғалати одамлар эканку» дейди беиттиёр.

Худди мана шундай пайтда Вазирлар маҳкамаси раиси Ислом Каримовнинг футболни ривожлантириш тўғрисида қарор чиқариши айни муддао бўлди. Чунки тан олиш керак футболимиз аста секин ўзининг аввалги жозибасини йўқотиб бормоқда эди. Бу қарор яна шуниси билан аҳамиятлики, кўп йиллардан бери республика на фақат футболни, умуман спортни ривожлантириш бўйича давлат миқёсида бирорта ҳам қарор қабул қилмаганди.

Ўзбекистон спорти асосан СССРдаги ўйинчилар ҳисобига яшаб келди. Ўша кезларда маҳаллий спортчиларга эътибор қаратиш лозимлиги, ўз олимпия чемпионларимиз бўлсин деб ёзганимизда, спорт қўмитасида Арсен Фадзаев, Аслан ва Махарбек Хадарцевлардек чемпионларимиз борку, дейишганди. Лекин қани улар? «Ўқишини битиргач улар ўз ватанига кетиб қолмаслигига кафолат борми!» деган гапимиз тўғри бўлиб чиқди-ку!

Ҳамма соҳада бўлгани каби, спортда ҳам ўз кадрларимиз бўлиши керак. Қарорда мен учун биринчи фикр шу бўлди.

Бундан бир неча йил бурун, ҳозирги депутатлар корпуси сайлови бошланган кезларда, «спортчилардан ҳам, балки спорт идораларининг раҳбарларидан ҳам депутатликка кўрсатайлик» деб ёзгандим. Чунки ўша кезларда бизда спортга эътибор яхши эмасди. Ҳамма соҳа каби спорт ҳам Москвадан туриб бошқарилар, шунданми, «улоқни» доим ўша ёқдагилар олиб кетарди. Қанча маҳоратли бўлмасин, республикадан борган спортчилар терма жамоа сафидан ё халқаро мусобақалар рўйхатидан тушиб қоларди. Бундай пайтда Иттифоқ ва республика парламентида «спортчи-депутатлар» бўлиши ишларни бироз силжитарди.

Лекин гапимизни у пайтларда ҳеч ким эшитмади. На у ёқда, на бу ёқда бирорта ҳам «ўз» депутатимиз бўлмади. Кейинроқ бу ҳақда ёзганимда республика спорт қўмитасидан «спорт соҳасининг бевосита мутахассислари йўқ бўлсада, спортни тушунадиган депутатлар бор» деган норози оҳангда жавоб хати келди. Хўш, ўша спортни тушунадиган депутатлар бирор марта сессияларда бу масалада сўз очишдими? Қабул қилинган жисмоний тарбия ва спорт тўғрисидаги қонун улар хоҳиш-иродасидан қатъий назар, кун тартибидаги кўриб чиқиладиган масалалардан эди.

Хайрият, юртбошимиз бош қўшиб келажакда ўзбек футболи қудратини ва қиёфасини тубдан ўзгартирадиган конкрет, амалий ишларга йўл очилди. Мен қарорни бандмабанд ўқиб чиқарканман, жойларда унга эътибор жиддий бўлса, яна бизда «футбол гуллайдиган» пайтлар келади деб кўнглим ифтихорга тўлди. Ахир яқин-яқинда ҳам, синфма-синф, кўчама-кўча, маҳалламa-маҳалла, қишлоқма-қишлоқ ўйинлар бўларди. Чоллар мачитдан чиқиб, ўйингоҳга чопишарди. «Стадионда учрашамиз» фильмини эсланг. Шу ўринда бир мулоҳаза. Кейинги қатор йилларда Ўзбекистонда спорт мавзусида нечта фильм ишланди? Нечта китоб ёзилди? Ёзувчилар уюшмаси қошида спорт адабиёти тармоғи бўларди. У ҳозир борми? Бўлса нима билан машғул? Теле-радиода ҳамма соҳа бўйича алоҳида таҳририятлар бўлгани ҳолда, спорт «Ёшлик»ка қўшиб юборилганди. Хайриятки, ҳозир ойнаи жаҳонда у мустақил ишлаяпти. Лекин кўрсатув ва эшиттиришларнинг савияси ҳали кўнгилдагидек эмас. Шу ўринда спорт мавзусида ёзувчи журналистлар масаласига ҳам тўхталмоқ эҳтиёжи сезилади. Гап шундаки, спорт ҳақида ёзадиганлар кам. Чунки бу мавзу таъбир жоиз бўлса, шу пайтгача «иккинчи даражали» бўлиб келган. Мен шу пайтгача спортдан ёзиб эътибор топган, унвонли бўлган журналистни билмайман. Ёки олимпиада, жаҳон чемпионатларига, халқаро ўйинларга нечта спортчи борса, шунча киши «делегация раҳбари» сифатида боради. Лекин журналист делегацияга сиғмай қолади. Бечора мусобақа ҳақида «Советский спорт»дан ўқиб, кейин ўз газетасида ахборот беради. Бу пайтда «Советский спорт» энг узоқ қишлоқда ҳам етиб борган бўлади. Мен журналистика факультети қошида спортга ихтисослашган бўлим очилишини кўпдан бери орзу қиламан.

Мустақил давлат ўзининг ташқи ва ички сиёсатига қанчалик эътибор берса, спортига ҳам шунчалик муносабатда бўлиши зарур. Зеро, спорт мустақиллик даврида ташқи сиёсатнинг муҳим белгисидир. Ахир биз ҳам кўплаб мамлакатларни аввал спорт орқали таниганмиз, кейин дунё харитасидан ахтариб топганмиз. Ўтган жаҳон футбол чемпионатидаги Камерунни бир эсланг...

Ўтган йили шахмат бўйича жаҳон олимпиадасида Ўзбекистон терма жамоаси иккинчи ўринни олишини ким ўйлаганди? Ўшанда бизнинг йигитлар билан тош сурган кўплаб дунёнинг олди гроссмейстерлари Ўзбекистон деган давлат қаерда эканлигини билмасликларини очиқ айтишган. Ҳозир эса шахмат олами Ўзбекистонни эътибордан қочирмайди. Мусобақаларда кузатиб боради. Ўйинчиларга диққат қилади. Рақиблар жамоамиз ўйинларини компьютер хотираларига муҳрлаб қўйишган. Ахир бу ҳам Ўзбекистон тан олинганининг бир кўриниши-да. Наврўз арафасида Австрияда ўтган фристайл бўйича жаҳон чемпионатида ҳамюртимиз Лина Черязова биринчи ўринни олди. Минг-минглаб мухлислар-у, мутахассислар кўзи олдида Ўзбекистон мадҳияси чалинди. Байроғи кўтарилди. Халқ тик туриб қарши олди. Бу яна минг-минглаб кишилар Ўзбекистонни кашф қилганлари, тан олганлари ифодасидир.

Қарор аввало футболга эътибор, ғамхўрлик ифодаси бўлса-да, унинг моҳиятида соҳанинг ҳозирги аҳволидан қониқмаслик, уни тезкорлик билан ривожлантириш лозимлиги таъкидланган. Чиндан ҳам 11 та йигитни майдонда ўйнатиш учун юзлаб киши тер тўкиши керак. Қарордан чиқадиган хулоса менимча шу: Мамлакатда футболга бўлган муносабат тубдан ўзгариши керак. Янги спорт сиёсати яратилиши керак. Бу эса осон иш эмас. Мутахассислар, мутасадди ташкилотлар, раҳбарлар тез-тез кенгашиб, ўзбек футболи концепциясини ишлаб чиқмоқлари лозим.

Футбол ривожининг муҳим бир томони қишлоқдир. Бизда қишлоқ футболи ривожланмас экан, аниқроғи унга эътибор берилмас экан, умумий футбол ўсмайди. Чунки уни тўлдириб, бойитиб турувчи қишлоқдир. Тан олинг, ҳар бир қишлоқнинг ўз Пелеси, Марадонаси, Кипианиси, Миржалолу, Азамати бор. Лекин ҳозирча бизда футбол иккига бўлинган: шаҳар ва қишлоқ футболи. Улар бирлашмас экан, ягона ўзбек футболи юзага келмайди.

Шу ўринда бир воқеани эслаб ўтсам. 86—87 йилларда «Ёш ленинчи» газетаси қошида «Ёш ленинчи» футбол командаси тузгандик. Унга фақат қишлоқлардаги, махсус малакага эга бўлмаган «қўлбола тўптепарларни» йиққанмиз. Аввал районларда, кейин вилоятларда саралаш ўтказиб, 30 га яқин 8—10 синф ўқувчиларини Тошкентга олиб келганмиз. Тошкентда ўтадиган анъанавий Бутуниттифоқ турнирига уларни қўшганмиз. Футбол мутахассислари бизнинг бу ишимизга яқиндан ёрдам беришган бўлсада, кулиб қарашган. Уларнинг назарида, футбол махсус мактабида ўқимаган бола ўйинчи эмасди. Ишонасизми ҳақиқий коптокни биринчи бор кўрган болалар қандай ўйин кўрсатишган. Биринчи бор бутси кийган азаматлар ҳатто тўғри юра олмаганлар ҳам. Ахир улар бир умр ялангоёқ тўп тепишганда. Лекин ўз гуруҳларида ғолиб чиққанларида ҳамма ҳайрон қолган. «Тасодиф» дейишган мутахассислар. Биз эса бу тасодиф эмаслигини билардик. Кейин гуруҳ ғолиблари ўзаро куч синашишган. Биласизми, шунда нима бўлган? Бизнинг йигитлар ҳаммани доғда қолдиришган. Улар киевлик, тбилисилик, одессалик махсус таълим олган «5 минути кам» ҳақиқий футболчиларнинг курагини ерга теккизишди. Ҳатто Г. Титов номидаги республика спорт-интернатнинг димоғдор (чунки улар бизнинг йигитларни очиқчасига менсимаган) жамоаси ҳам ютқазган. Бизнинг қишлоқ командамиз ҳазил-ҳазил билан финалга чиқиб қолса бўладими? Фақат шундагина мутахассислар шошиб қолишган. Ахир худо кўрсатмасин, улар финалда ҳам ютиб чиқса нима бўлади, биласизми? Юзлаб футбол мактабларидаги мутахассислар унда нима деган одам бўлади? Умрида ҳақиқий футболни биринчи кўрган бу тирмизаклар 2—3 йилдан бери махсус билим олаётган футболчиларни енгса демак, бу мактаблар ишида нимадир етишмайди, деган. Йўқ, йўли топилди. Учрашув раҳбарлари «Ёш ленинчи» командаси мусобақа Низомида кўрсатилмагани учун, у норасмий иштирок этаётган деб топишди. Финалда жамоамизга ютқазган команда унинг ўрнига ўйнади. Лекин биз ниятимизга етгандик. Биз спорт мутахассисларига қишлоқда ҳам футбол борлигини, уларга эътибор қилиш лозимлигини кўрсатиб бергандик. Афсуски, шундан кейин ҳам ҳеч нарса ўзгармади. Ўша йигитларни спорт мактабларига олиш тўғрисидаги фикрларимизни ҳеч ким эшитмади...

Спортда ул-бул нарсани тушунадиган, ундаги воқеалардан озми-кўпми хабардор киши сифатида шуни айтмоқчиманки, менимча қарор Президентнинг шахсан ташаббуси ва бевосита эътибори остида тайёрланган. Шу боис унинг ижроси учун масъулият юкланган барча кишилар алоҳида жонбозлик, фидойилик кўрсатишлари лозим бўлади. Лекин ҳамма юк фақат уларга ташлаб қўйилса, чинакам ўзгаришларга эришолмаймиз. Зеро, бу қарор ҳаммамиз учун, футболни жони-дилидан севувчи барчага қаратилгандир. Аввало ҳаммамиз ўз онгимизда футболни ривожлантириш учун ўз қароримизни чиқармасак, ўз фарзандимиз ё укамизни, қўшнимизни бозорга эмас, стадионга етакламасак, улар учун имкон яратмасак, ҳеч нарса ўзгармайди.

КЎП ДАВЛАТЛАРДА Президентларнинг спорт бўйича ҳам маслаҳатчилари бор. Чунки Президент эртаю-кеч бу масала билан шуғулланолмайди-ку? Спорт эса доимий эътиборни талаб қилади. Балки қарор ижроси бўйича Президент ҳузурида жамоатчилик асосида комиссия тузиш лозимдир. Токи, эндиликда футбол шунчаки ишқибозларнинг иши эмас, у миллий ўйинга, миллий ифтихор ўйинига айлансин. Токи ҳар бир футбол мусобақаси халқ учун ҳақиқий байрам бўлсин. Токи жаҳон миқёсидаги ўйинларда Ўзбекистон жамоаси ўз ўрнини топсин. Бизнинг байроқлар кўтарилсин... Одатда катта мусобақаларда биринчи тўпни кўзга кўринган арбоб ё ҳурматли кишилар тепиб беради. Сўнг ўйин бошланади. Худди шундай Президент футболни ривожлантириш тўғрисидаги қарорга имзо чекиш билан, мустақил давлат футболида биринчи тўпни тепиб берди. Демак, ўйин бошланди.

Аҳрор АҲМЕДОВ.

Талабга лойиқ

Маълумки, бозор иқтисоди шароитида иқтисодиётимизнинг турли йўналишлари, унинг таркибий қисмларини жаҳон бозори билан қиёсий ўрганиш муҳим аҳамият касб этади. Мустақил Ўзбекистон иқтисодиётининг тараққиёти ривожланган мамлакатлардаги таркиб топган макро ҳамда микроиқтисодий йўналишлар бўйича янгича изланишлар олиб боришни тақозо этади.

Бу ўринда Президентимиз Ислом Абдуғаниевич Каримовнинг шахсий ташаббуси билан бошланган иш — Ўзбекистонлик талабалар ва ёш олимларнинг чет мамлакатлардаги олий ўқув юртларида ўз малакаларини оширишлари айни муддао бўлди.

Ҳозирги кунда Америка Қўшма Штатлари, Туркия, Франгистон, Олмония каби мамлакатларда таълим олаётган ҳамда ўз малакаларини ошираётганлар орасида Тошкент Давлат иқтисодиёти университети талабалари ва муаллимлари ҳам кўпчиликни ташкил қилиши қувонарли ҳолдир.

1992 йили ёзнинг икки ойи мобайнида университет ректори Ўзбекистон халқ ноиби С. С. Ғуломов раҳбарлигида иқтисодиёт университетининг Туркия мамлакатида малака оширганлар орасида «Макроиқтисод» кафедраси мудири иқтисод фанлари доктори, профессор А. Эшмуҳамедов, иқтисод фанлари доктори, профессор О. Рашидов, профессор З. Йўлдошев, халқаро алоқалар институти проректори, профессар Қ. Абдураҳмонов, куллиёт декани, профессор Ҳ. Ҳакимовлар ҳам бор.

Шу йўналишдаги фаолиятнинг бир қисми бевосита университетимизнинг ўзида ҳам олиб борилмоқда. Мисол учун бу йилги ўқув жараёни ва давлат имтиҳонлари ҳар йилдагидан тубдан фарқ қилади. Янги ўқув дастурига Ўрта Осиё минтақасида биринчи бор «Макроиқтисод асослари» фани киритилди. Ана шу курс бўйича муаллимлар гуруҳи томонидан ўқув дастури ва ўзбек тилида ўқув китоби тайёрланди. У ҳозирда нашр қилиниш арафасида. Қатор услубий қўлланмалар ҳам ўқувчилар қўлига бориб етди.

Наврўз кунлари «Микроиқтисодиёт» кафедрасини тугаллаётган ўзбек талабаларининг бир қисми давлат имтиҳон комиссияси аъзолари олдида ўз диплом ишларини чет тилларида ҳимоя қилдилар. У босқич талабаларидан Д. Эрмухамедова, Е. Хегай, Е. Кириенко, Ахтемировалар инглиз тилида, уларнинг сафдоши А. Султонов эса турк тилида диплом иши ҳимоя қилишди. Келажакда бундайлар сони тобора ошади. Зеро, жаҳонга чиқишнинг муҳим йўлларидан бири ҳам шу.

Анвар ЭШМУҲАМЕДОВ,
Тошкент Давлат иқтисодиёт университети Макроиқтисодиёт кафедраси мудири, профессор.
Искандар ЁҚУБОВ,
Макроиқтисодиёт кафедраси доценти.

«НОИБИМИЗГА РАҲМАТ!»

дейди «Сурхон» давлат хўжалиги раҳбари Хўшбоқ Фармонов. — Шу нарсадан қувонаманки, бугунги одамлар сафсата гапларни ёқтирмай қўйишди. Мен ҳам соатлаб гап сотадиганларни эмас, умрнинг ҳар лаҳзасини олтинга тенг билиб, вақтдан унумлироқ фойдаланган одамларни хуш кўраман. Бу хусусда гап кетганда бизнинг вилоятимиздан Ўзбекистон халқ ноиби сайланган, республика молия вазири Эркин ака Боқибоевдан ҳар қанча ўрнак олсак оз.

Очиғини айтганда, айрим қишлоқлардаги аҳволдан кўнглимиз тўлмай юрган эди. Шундай пайтда республика халқ ноиби Эркин ака бизга ёрдам қўлини чўзди. У халқ ноиби қуруқ гап билан эмас, балки сайловчиларнинг илтимосларини қандай уддалаганлиги билан обрў қозониши мумкинлигини амалда исботлади.

Энди у кишининг кўмагида, саъйи-ҳаракатлари билан қилинган ишлардан айримларини тилга олиб ўтайлик. Қишлоқларга 24 километр узунликда газ қувури ўтказилди, 2 та мактаб биноси қуриб битказилди. Хўжалик қишлоқларидаги йўлларнинг катта қисми асфальтланди. Бундан ташқари болалар боғчаси биноси ҳам қад ростлади.

— Хушбоқ ака, бу қурилиш объектлари бекордан-бекорга бунёд этилавермайди. Шу ишлар учун қурилиш ташкилотларига миллион-миллион сўмлаб маблағ ўтказилгандир? Бунга эса фақат бели бақувват, «полвон» хўжаликнинг қурби етиши табиий.

— Тўғри айтдингиз, бугунги кунда фақат «киссаси»да пули кўп хўжаликдагина қишлоқлар ободлиги йўлида яхши ишлар қилиниши мумкин. Бизнинг хўжалигимизда 1991 йилда 48 миллион сўм даромад қилинган, 10 миллион сўм соф фойда олинган эди. 1992 йилда 200 миллион сўм атрофида даромад қилиниши ҳазилакам гапми?

— Бу катта рақамлар қишлоқларда одамларнинг бойишига ҳам ўз таъсирини кўрсатгандир?

— Ҳарқалай, камбағал эмас. Одамларнинг қўраларида моллари кўп. Ойлик маоши ҳам ўртача 6—7 мингдан ошган. (Буларга қўшимча даромадлар кирмайди). Кишилар томорқасида пиёз, карам ва бошқа экинлар экишиб, 70—80 минглаб сўм фойда олишяпти...

— Халқ ноиби Эркин Боқибоевнинг амалий ёрдами билан «Оққўрғон», «Бўстон» хўжаликларидаги қишлоқларда ҳам бир қатор объектлар ишга тушди, — дейди вилоят молия бошқармаси бошлиғи Хўжаёр Ибодов. — Мактаблар қурилди. 10 километрлик газ қувурлари ўтказилди. Бундан ташқари халқ ноиби шу хўжаликлардаги қишлоқларда бир неча марта бўлиб, халқнинг талаб ва истакларини ўрганди, сайловчилар билан учрашувлар ўтказди.

Хуллас, одамларнинг раҳматини олаётган халқ ноибининг садағаси кетсанг арзийди.

Ж. ХУШБОҚОВ,
Сурхондарё вилояти.

ШУ СОНГГА ХАБАР

ТАШКИЛИЙ ҚУМИТА ЙИҒИЛИШИ

Шу йилнинг 3—8 май кунлари Фарғона шаҳрида Республика ижодкор талабаларининг «Мустақил Ўзбекистон талабаси—93» деб номланган I-фестивали бўлиб ўтади. Анжумандан кўзда тутилган мақсад олий ва ўрта махсус ўқув юртларида таҳсил олаётган ёшлар ўртасидаги ўзаро алоқаларни мустаҳкамлаш, илмий ва ижодий изланишларни мувофиқлаштириш, Республика Президенти ва ҳукуматининг сиёсатини кенгроқ тарғиб этишдан иборат.

Кеча Фарғонада анжуманга тайёргарлик кўриш ва уни ўтказиш ташкилий қўмитасининг дастлабки йиғилиши бўлиб ўтди. Қўмита раиси, Фарғона вилояти ҳокимининг 1-ўринбосари Авазхон Мухторов бўлажак анжуманни уюшқоқлик билан ўтказиш хусусида гапирди. Фарғона Давлат дорилфунуни ректори Баннои Отақулов, Фарғона политехника олий билимгоҳи ректори Раҳмиддин Бурхонов, вилоят маданият бошқармаси бошлиғи Сайдали Одиловлар ва вилоят Ёшлар Иттифоқи қўмитаси саркотиби Алишер Тешабоевлар ўз таклифлари билан ўртоқлашишди. Қўмита аъзолари ўртасидаги вазифалар тақсимлаб олинди.

Ушбу анжуманга Фарғона вилояти матлубот уюшмалари Кенгаши (раиси М. Тожибоев) бош ҳомийлик қилишни ўз зиммасига олди.

Ташкилий қўмитанинг йиғилишида Республика талабалар жамғармасининг бош директори Шуҳрат Қосимов иштирок этди.

(Анжуманга тайёргарлик ишлари ҳақидаги батафсил ҳисоботни газетамизнинг келгуси сонларидан бирида ўқийсиз).

Рустам БОЙ МУҲАММАД.

«МАЪМУРА ҚАМПИР» — ТЕКИНГА

Тошкент кимё-технология институтида талабаларнинг маданий ҳордиқ чиқаришларига катта эътибор билан қарашади. Масалан, яқинда ректорат ва институт Ёшлар Иттифоқи ташкилоти ҳамкорликда ёшларни Аброр Ҳидоятов номидаги театрга таклиф қилдилар. У ерда талабалар «Маъмура кампир» номли спектаклни томоша қилишди. Томоша учун чипталар пулини Ёшлар Иттифоқи тўлади. Спектакл сўнгида театр артистлари билан учрашув бўлиб ўтди. Институт ректори Тўлқин Миркомилов ўз қаламига мансуб «Монолог»ни ўқиб, шогирдлари муҳокамасига қўйди.

ПОЙДЕВОРГА ҒИШТ ҚЎЙИЛДИ

ҚАРШИДА қудратли тўқимачилик корхонаси қуриш юзасидан Туркия билан шартнома имзоланган эди. Аҳдлашувга биноан у 25 минг тонна ипак пахтани қайта ишлаб, тайёр енгил-бош тикадиган бўлади. Корхонанинг битказилиш муддати— бир йил.

Келишилганидек, шу саноат биноси пойдеворига биринчи ғишт қўйилди. Комплекс Қавали қишлоғида тикланади. Ўн икки ойдан сўнг у ерда тайёрланган кийим-кечаклар сифатли, арзон бўлишини кутаётганлар кўп.

(Ўз мухбиримиз).

ЁРДАМ

Тошкент шаҳар Мирзо Улуғбек ноҳиясининг Ёшлар Иттифоқи қўмитаси талабаларни ижтимоий ҳимоялаш мақсадида 39 нафар илм толибларига 1000 сўмдан, кам таъминланган 15 талабага 3000 сўм миқдорида маблағ билан ёрдам берди.

«ТОНГ ОТГУНЧА»

Миллийлик бўлмаса, муваффақият ҳақида гапириш ортиқча. Бу барча санъат турларига, жумладан, кинога ҳам тегишли. Шукрки, бугун ана шу оддий ҳақиқатни чуқур ҳис эта оладиган режиссёрларимиз сафи кенгайиб бормоқда.

Яқинда Ўзбекистон кинойчилар уйида истеъдодли режиссёр Юсуф Азимовнинг «Новда» кичик корхонаси қошидаги студияда суратга олинган «Тонг отгунча» бадиий фильмининг намойиши бўлиб ўтди. Ю. Азимов фильм сценарийсини Рамил Ямалиев ва Сергей Зорин билан ҳамкорликда ёзган. Кинода асар қаҳрамонларининг ҳаёти орқали ўзбек пиллакорларининг машаққатли меҳнати атрофлича ёритилган.

Бадиий фильмда Ўзбекистон халқ артистлари Пўлат Саидқосимов (Искандар ота), Ёқуб Аҳмедов (қишлоқ мулласи), артист Абдуҳамид Ғафуров (Жумабек раис) ва бошқа кўплаб таниқли актёрлар ҳам роллар ижро этишган.

БОСҚИНЧИ АЁЛЛАР

Янги Марғилон шаҳридаги «Интернационал» кўчаси 30-уйнинг 17-хонасида яшовчи Альбина Эшонованинг хонадонига куппа-кундузи бостириб кирган икки аёл унга пичоқ ўқталиб, уйидаги бор-бисоти — 85 минг сўм пул ва қимматбаҳо буюмларини олиб чиқиб кетди.

Уй эгаси зудлик билан ички ишлар бўлими ходимларига мурожаат этгач, босқинчилардан бири — Фарғона шаҳрининг «Юбилейний» кўчасида яшовчи Насиба исмли аёл қўлга олинди. Бу жиноий иш юзасидан тергов бошланди.

Насибанинг ҳамтовоғи топилиши тайин. Лекин аёл боши билан босқинчилик қилиб кун ўтказишга уларни нима мажбур қилди экан?

ЖОМБОЙДА «ОНА» ЁДГОРЛИГИ

НАВРУЗ айёми кунларида Самарқанд вилоятининг Жомбой тумани марказида «Она» ҳайкали тантанали очилди. У мустақил Ўзбекистонимизнинг келажаги учун мард ўғлонларни тарбиялаётган ва ўзлари ҳам шу кўҳна замин тараққиётига муносиб ҳисса қўшаётган хотин-қизларимизга қўйилган муносиб ёдгорлик бўлди. Аёл қўлларидаги гуллар ва кабутар — тинчлик ва бахт-саодат рамзи, ҳамма оналаримизнинг холис ниятидир.

Мавсум очилиши арафасида Ўзбекистон футбол федерациясида матбуот конференцияси бўлиб ўтди. Унда бу йилги биринчиликни ўтказишнинг тартиб-қоидалари ва ўзига хосликлари тўғрисида гап борди.

СУРАТДА: учрашув пайти.
М. АМИН сурати.

Бизнинг мусоҳаба

Мен бу киши ҳақида билганим ва таниганим учунгина эмас, балки рўзномамизнинг холис бир муштарийи, тўғрисўз инсон, оқил раҳбар бўлгани учун ҳам озроқ фикр юритмоқчиман.

Танишинг: Бегижон РАҲМОНОВ — Ўзбекистон Республикаси Давлат назорат қўмитаси раисининг муовини, Ўзбекистон халқ депутати, иқтисодий ислоҳотни амалга ошириш масалаларига доир қарорларнинг бажарилишини назорат қилувчи республика жамоат комиссияси раиси. Оилали, беш фарзанди бор. Фарғона Давлат педагогика ва Андижон пахтачилик олий билимгоҳларини тугатган. Дастлаб ўқитувчи, илмий бўлим мудири, хўжаликда партия қўмитаси котиби ва бошқаруви раиси, кейинчалик эса туман халқ таълими бўлимини бошқарган. Избосканда ижроия қўмита раиси бўлиб ишлаган. Сўнгра эса Балиқчи туманининг ҳокими этиб сайланган. Андижон вилояти ҳокимиятида давлат назорат қўмитасининг раиси лавозимида ишлаган. Мана уч-тўрт ойдирки, иқтисодий ислоҳотларни амалга ошириш масалаларига доир қарорларнинг бажарилишини назорат қилувчи республика жамоат комиссиясининг раиси сифатида фаолият кўрсатаяпти.

Хўш, бу комиссиянинг мақсад ва вазифалари нималардан иборат? Бизнинг суҳбат асосан мана шу саволлар атрофида бўлди.

ИҚТИСОД СИЁСАТДАН УСТУН ТУРИШИ КЕРАК

— Бегижон, ака кейинги вақтларда шундоқ ҳам турли-туман жамоатчилик асосида ишлайдиган уюшмалар, комиссиялар кўпайиб кетди. Сиз бошчилик қилаётган комиссиянинг ҳозирги мураккаб бозор иқтисоди даврида...

— Гапингизни тушундим. Манфаат берадими, йўқми, демоқчисиз-да, шундайми? Албатта беради. Бирон бир мамлакатда — чет эл миқёсида дейсизми, ёки ўзимизнинг Ўзаро ҳамдўстлик мамлакатлари доирасида дейсизми, бундай жамоатчилик асосида ишлайдиган комиссия ташкил этилмаган. Биз бевосита тўғридан-тўғри омма билан, халқ билан ишлаймиз. Уларнинг фаол кўмагида ҳукуматимизнинг иқтисодий сиёсатини амалга оширамиз. Биз қандайдир камчиликларни топиб, айбдорларни жазолайдиган ташкилот эмасмиз. Балки, иқтисодий ислоҳотларни олдинга силжитишга бевосита хизмат қилувчи ташкилотдирмиз. Мабодо ана шу йўлда бирор бир тўсиққа учрайдиган бўлсак, ўзимизга берилган кафолатлардан фойдаланиб, ҳар қандай қатъий чораларни ҳам кўришимиз мумкин.

— Комиссия таркибига кимлар жалб этилган? Уларнинг ҳуқуқ ва вазифалари нималардан иборат?

— Булар асосан мутахассислар — иқтисодчилар, йирик олимлар, жумҳуриятимиз ишлаб чиқаришини яхши билган кишилардир. Ҳозирги кунда республикамизда 1239 та одам ана шу жамоатчилик комиссияси аъзосидир. Улардан 19 таси марказий бошқарув аппаратида ишлайди. Яна шуни алоҳида таъкидлашни истардимки, мана шу аппаратда ишлаётганларнинг 15 таси давлатдан маош олмайди.

Ноҳияларда иш олиб бораётган комиссия таркибига эса беш киши уюшган. Унга ана шу ердаги фермер ёки ишбилармонлардан бири раислик қилади. Бу комиссия таркибида албатта «Тадбиркор» банкининг бошқарувчиси ҳамда район давлат назоратининг вакили ҳам бўлиши шарт.

Шу ўринда яна бир нарсани алоҳида таъкидлаб ўтишим лозим. «Тадбиркор» банкининг очилиши республикамиз ишбилармонлари ҳаётида муҳим ўрин тутади. Аввалари қанчадан-қанча қийинчиликлар билан агросаноат банкидан пул олган фермер ёки ишбилармонлар энди ҳеч қандай оворагарчиликсиз ўз банкларидан белгиланган миқдордаги суммани қарзга олишлари мумкин.

Аъзоларимизнинг ҳуқуқлари ҳақида фикр юритдингиз. Бир нарсани аниқ айтаман: жумҳурият давлат назорати қўмитаси ходимларининг ҳуқуқлари қандай бўлса, аъзоларимизнинг ҳуқуқлари ҳам айнан улар билан баробардир.

— Иқтисодий ислоҳотни амалга оширишдаги қийинчиликлар сизнинг фикрингизча нималарда аниқроқ кўринаяпти ва уларни қандай ҳал қилиш мумкин?

— Мамлакатимиз ўз тараққиёт йўлини танлаб олди. Бу йўл асосан иқтисодиётга босқичма-босқич ўтишга асослангандир. Иқтисодиёт ҳамиша ва ҳамма вақт сиёсатдан устун туриши керак. Ҳеч қандай мафкурага бўйсинмаслиги даркор.

Шунингдек, барча фуқаролар қонунга қатъий риоя қилишлари лозим. Мамлакат раҳбариятининг мақсади ҳар бир фуқаронинг лавозими ва шахсидан қатъий назар белгиланган қонунларга сўзсиз риоя қилишига эришишдан иборатдир.

Иқтисодни, албатта, давлат бошқариши даркор. Социал масалаларни ҳам ҳеч кечиктирмай ҳал қилиш лозим. Бу борада Президентимиз қатъийлик билан иш олиб бормоқда. 1 апрелдан бошлаб аҳоли барча қатламларининг ойлик маошлари ва нафақаларининг оширилиши бунинг ёрқин далилидир. Иқтисодни ривожлантиришдаги босқичма-босқичлик эса имкониятлардан келиб чиқиб, ҳал қилиниши даркор. Бу русиядаги сингари «юз кунлик» ёки «беш юз» кунлик даврга мўлжалланган бўлмай, балки бир ярим икки йил ёки ундан ҳам кўпроқ вақтни ўз ичига олар.

Хуллас, иқтисодни ислоҳ қилишга астойдил киришишимиз зарур. Ана шу мақсадда Вазирлар Маҳкамасининг 13-сонли қарори билан давлат хўжаликларини фермер хўжаликларга айлантириш ҳақида кўрсатма берилди.

Лекин бу қарор ҳамма ерда ҳам хурсандчилик билан кутиб олинди, уни раҳбарлар қўллаб-қувватлашди деб бўлмайди. Ахир ким ҳам ўзи эгаллаб турган иссиқ ўрнидан жилгиси келади. Қолаверса, бир ёғи мансаб деганларидек...

— Кечирасиз, фермер хўжаликларнинг давлат хўжаликларидан устунлигига бирор бир далил келтирсангиз?

— Марҳамат. Бундай ижобий мисолларни юзлаб келтириш мумкин. Бир мисол. Жиззах вилоятидаги «Озарбайжон» давлат хўжалиги фақат сўнгги тўққиз йил мобайнидагина давлатдан 14 миллион 605 минг сўм қарз кўтарган. Хўжалик сертармоқ. Фақат пахта майдонларигина 2948 гектар майдонни ташкил этади.

Охир-оқибат шу бўлдики, давлат хўжалик қарзидан воз кечди. Энди ўзингиз ўйлаб кўринг, агар мана шу давлат хўжалиги, айтайлик, ширкатчиларга ёки оилавий ижарачиларга берилганда ҳеч қачон бундай катта миқдорда зарар кўрилмаган, аксинча, минг-минглаб соф фойда олинган, халқимизнинг тўкинсочинлигига озми-кўпми ҳисса қўшилган бўлурди.

Энди бунинг акси. Бухоро вилоятидаги Бухоро туманида Муса Файзуллаев деган бир фермер бор. Унга 15 гектар экин майдони, техника ва машина ажратиб берилган. Фермер хўжалигида бор-йўғи 6 киши ишлайди. Улар 200 бош қорамолни парваришлашаяпти. Боқувдаги 18 бош ҳўкизнинг ҳар бири камида минг килограммдан тош босади. Бу оилавий фермер хўжалиги жамоа хўжалиги болалар боғчасини бепул чорва маҳсулотлари билан йил давомида узлуксиз таъминлаяпти. Бундан ташқари эса ҳар йили юз минг сўмдан ортиқроқ миқдорда соф фойда олаётир.

Мана ўзингиз ўйлаб кўринг, 15 гектар майдонда деҳқончилик қилиб, чорва маҳсулотлари етиштираётган 6 кишининг шунча фойда кўриб, боз устига қанчадан-қанча болаларни озиқ-овқат маҳсулотлари билан бепул таъминлаётганлиги яхшими ёки қанчадан-қанча экин майдони, ишчи кучлари бўла туриб давлатдан қарз кўтараётган хўжаликлар яхшими.

Албатта биринчиси. Лекин иккинчисидаги, тўғрироғи юқорида айтганимдагидек баъзи бир ҳовуч кишиларнинг ўз манфаатдорлигини ўйлаб, иқтисодий ислоҳотни амалга оширишга тўсқинлик қилаётган шахсларни иш юритишнинг янгича усулига хоҳлайдими, хоҳламайдими, ўтказишимиз даркор.

Яна бир мисол келтирмоқчиман. Сирдарё вилоятидаги «Ўзбекистон» хўжалигида Ҳайитқул Каримов деган бир фермер бор. Унинг айтишича, ўз шахсий хўжалигида етиштирилган сут маҳсулотларини 7 ойдан бери қаерга топширишни билмай, овора бўлиб юрган экан.

Хўш, мана шу жамоа хўжалигининг ўзида шахсий хўжаликларда етиштирилган сут маҳсулотларини қабул қилиб оладиган пунктлар ташкил этса бўлмайдими? Албатта бўлади. Лекин бунинг учун озгина жон куйдириш, елиб-югуриш лозим. Хўжалик раҳбарлари эса ҳадеб ўзларини уринтиравергилари келмаган шекилли, бундай пунктларни ташкил этишмаган.

— Бир литрини 10 сўмдан бўлса ҳам топширардим, — дейди бечора фермер куйиниб.

Бундай ҳолни биргина мана шу вилоятнинг бир қанча хўжаликларида учратиш мумкин.

— Қайси вилоятларда давлат хўжаликларини фермер хўжаликларига айлантириш ишлари яхши бораяпти?

— Умуман, ҳамма ерда ҳам бу борада жадал ҳаракат бормоқда. Лекин ишларнинг юришиши бир хил эмас. Қашқадарё ва Навоий вилоятларини ташаббускорлар сафида бориб, қарор ижросини изчиллик билан амалга ошираяптилар, десам хато қилмаган бўламан. Ана шундай хайрли ишларни амалга оширишда бизнинг жамоатчилик комиссиямизнинг жойлардаги вакиллари ҳам кузатувчилар қаторида бўлмай, балки иш жараёнида фаол қатнашмоқдалар.

— Келгуси иш режаларингизда нималар кўзда тутилган?

— Иқтисодиёт ҳамиша сиёсатдан устун туриши керак. Бу менинг эмас, ҳурматли Президентимиз Ислом Каримовнинг гаплари. Биз — жамоатчилик комиссиямиз келгуси ҳаракат дастуримизда мана шу кўрсатмага тўлиқ ва қатъий амал қиламиз. Иқтисодий ислоҳни амалга ошириш учун ҳамиша изланамиз. Бу бизнинг фаолиятимиз бош мезони бўлади.

Келгусида жумҳурият тадбиркорларининг, ишбилармонларининг ва фермерларининг маълум соҳалар бўйича ҳеч бўлмаса ҳар уч ойда бир марта учрашувларини уюштириб туришни мўлжаллаяпмиз. Бундан асосий мақсад уларнинг ишидаги ютуқ ва камчиликларни ўрганиш, уларга амалий иш билан ёрдам бериш. Токи шунга эришишимиз лозимки, биз уларнинг юракларидаги дардларини англаб етайлик. Уларни бартараф этишни биргаликда ҳал қилайлик. Фикрларни умумлаштириб, иқтисодий ислоҳни жадаллаштириш тадбирларини ишлаб чиқайлик.

— Яхши кунлар тезроқ келиши, тўкин-сочинлик бўлишига ишончингиз комилми?

— Ҳа, албатта. Ҳозир қаёққа қараманг, айниқса бозорларни, истаган нарсангиз бор. Аммо тан олиш керак, нархи қиммат. Лекин бошқа жумҳуриятларга нисбатан олсангиз, бизда аҳвол бирмунча яхшилигига ишонч ҳосил қиласиз. Халқимиз ҳамиша яхши кунлар умиди билан яшаб келган. Ҳозир ҳам шундай. Бундан кейин ҳам шундай бўлиб қолади. Лекин бир нарсани унутмайлик: «олма пиш, оғзимга туш» деб ўтиришнинг ўзи бўлмайди. Эртанги кунимиз қандай бўлиши, яшаш тарзимизнинг мезонини бугунги кунги ҳаракатимиз, ишбилармонлигимиз, тадбиркорлигимиз белгилаб беради.

— Сўнгги савол: журналистларга қандай истак ва таклифларингиз бор?

— Ҳар қандай шароитда ҳам ҳамиша ҳақиқатни ёзишсин. Рўзномалар саҳифаларида «Тадбиркор минбари» деган доимий рукн очилса, мақсадга мувофиқ бўлур эди. Бу билан қаламкаш дўстларимиз ҳам мустақил мамлакатимизнинг иқтисодий ривожланишига муносиб ҳисса қўшган бўлур эдилар.

Суҳбатдош Зиёвуддин ОРТИҚХЎЖАЕВ,
«Туркистон» махсус мухбири.

Ўтиш даври сабоқлари

ҒОЛИБЛИККА ДАЪВОГАРЛАР

ПЕШКУ ТУМАНИ ЁШЛАР ИТТИФОҚИ ҚЎМИТАСИНИНГ XIV КОНФЕРЕНЦИЯСИДАН АЙРИМ ҚАЙДЛАР

— Бир куни вилоятдан раҳбарлар келишди. Туман жамоа хўжаликларини айланиб юрганимизда, ҳар хил номдаги қишлоқларга дуч келдик. «Нима учун бу ном қўйилган? Бунинг маъноси нима?» деган сўровларнинг аксарияти жавобсиз қолди. Шундан кейин тумандаги тарих муаллимларини йиғдик. Ҳозирги кунда туман тарихини ўрганиш бўйича катта иш бошлаганмиз. Ғолибларга алоҳида мукофотларимиз ҳам бор, — деди туман ҳокими Наим Кенжаев.

Конференция куни Наим Кенжаев делегатлардан сўради:

— Ким менга айтади, Пешку деган сўз қай маънони билдиради?

Юзга яқин кишидан биттасигина «тоғ олди» деган маънони билдиради, деб жавоб берди.

— Биз ҳам шундай деб юрардик. Лекин бошқача маънолари ҳам бор экан. Тўғриси қайсилигини яқин кунларда билиб оласизлар.

Наим ака суҳбат чоғида яна бир ёдда қоларли далилни келтирди. Туман шароитида муҳандислар ҳар доим ҳам тилга олинавермайди. Истироҳат ва маданият боғини жиҳозлашда улардан — иқтидоридан фойдаланиш маъқулланди. Ҳар хил, чиройли, болалар дидига мос келадиган ўйингоҳлар лойиҳаси ва уни қуриш учун конкурс эълон қилинди. Бу конкурсдан кейин қайси бир ўзини муҳандис деб билган инсон четда туради?

Бу каби далиллар саркотиб Ражаббой Ҳасановнинг маърузасида ҳам келтирилди. Менинг диққатимни бошқа туманларда дуч келмаган мана бу рақам тортди.

«Ҳозир ҳисобимизда 1156 килограмм пахта толаси бор. Уни сотсак, анча пул бўлади».

Ёшлар Иттифоқидагилар ўз аравасини ўзлари тортиш йўлига ўтганига анча бўлди. Ражаббойлар мавсум охирида пахта теримига чиқишга туман ҳокимига мурожаат қилишибди. Терилмай қолган пахтани териб олишибди.

Меҳнат билан топилган пулнинг айби йўқ, деб мана шундай ҳолатларда айтилса бўлади. Лекин ойликни олиб, индамай юрганлар-чи.

«Туманимиз марказида 3 гектарлик битта ва ҳар бир хўжаликда ярим гектар ерни эгаллаб турган 8 та стадион бор. Лекин охирги вақтларда ана шу стадионларда бирор-бир тадбир ўтганини ҳеч ким эслай олмаса керак. Спорт инструктори йил давомида жаъми 42 минг сўм маош олади. Қайси ишлари учун? Спорт майдонларининг кўпи экин ерларидан ажратилган. Бугунги кунда ҳар бир гектар пахта майдони хўжалик учун 150.000 сўм даромад келтирмоқда. Мен стадионларга пахта экилсин, демоқчимасман. Лекин шунча даромад келтирадиган ерлар ташлаб қўйилмаслиги, ўз мақсадида фойдаланиши керак-да».

Албатта бу жиддий ўйлаб кўрадиган далил. Бир неча йил аввал туман ёшлар қўмиталари қошида кетма-кет ёшлар марказлари тузилган эди. Пешкудаги «Нигоҳ» ёшлар маркази эса солиқдан қийналмоқда. Каттақўрғонлик ёшлар бу муаммодан қутилишган. Шаҳар ҳокимининг қарорига асосан, улар солиқдан озод этилган. Пешкуликлар буни энди ҳокимдан сўрашди.

Бир пайтлар ҳунар-техника билим юртлари тўғри келган жойда ташкил этилаверганди. Ёппасига, мажбуран, ёмон ўқувчиларни жазолайдиган маскан эди у ер. Ҳар йили бу масканларни минглаб, миллионлаб «кадр»лар битириб чиқаверди.

«Ҳар йили 220 нафар ёшлар билим юртларини битирмоқда. Қўлда диплом бор, иш йўқ. Норозилик пайдо бўлмоқда. Ҳунар-техника билим юртлари эса «мутахассис» тайёрлаш билан овора. Ҳолбуки, билим юртлари хўжалик ва ташкилотлар билан шартнома тузиб, қайси мутахассисга зарурат бўлса, ўша асосида кадр тайёрлайдиган пайт келди. Давлат томонидан бериладиган маблағни ҳунар-техника билим юртларига қай даражада сарфлаш лозимлиги ҳақида қаттиқ назорат ўрнатадиган шароит етилди».

Бунга қўшимча қилиш ортиқча. Ишлатилган маблағлар эртага ўз самарасини келтирсагина уни сарфлайдиган бозор иқтисодиётида буни ҳал этиш зарур ва керакка ўхшайди.

Пешкудаги анжуман боис бир нарсани сездимки, конференция ҳисобот беришдангина иборат эмас. Камчиликларни кўрсатиш ҳамдир. Лекин нима учун мана шу камчиликларни айтиш учун уч йилда бир бўладиган конференцияни кутиш керак? Кундалик ҳаётда айтса «юки оғир»лик қиладими? Қолаверса, уларнинг сўзини туман ҳокими фақат анжуман куни эшитмайди-ку.

Энди эса аниқ биламанки, Пешкуга кейинги гал борганимда, «Пешку» сўзининг маъносини тўлиқ билиб келаман. Ахир тарихчи муаллимлардан кимдир ғолиб чиққандир.

Гули ЧЕҲРА,
«Туркистон» мухбири.
Бухоро вилояти.

БИР СЎРОВГА — ҲАР ХИЛ ЖАВОБ

Кейинги кунларда хабар қилаётганимиз ҳисобот сайлов анжуманлари тафсилотларига эътибор берган бўлсангиз, умумий бир хиллик сезилади. Бу табиий албатта. Ҳисоб бериш, конференция ўтказишга ҳар ким ўзича ёндошса-да, кун тартибида бир хил масала. Фақат жавобларгина фарқ қилади, муносабатлар турлича...

Масалан, Тошкент тумани Ёшлар Иттифоқи ташкилотининг конференциясини ўтказиш кўп вақтни олмади. Тумандаги 4000 дан ошиқ ЁИ аъзоларининг 56 вакилига ҳисобот берган биринчи котиб Садриддин Сайфуллаевга 15 дақиқа етиб ортди.

Музокараларда ташкилотнинг катта қисмини ташкил этадиган ўқувчи ёшлар турмуши, ўқиши, ижтимоий аҳволи ва улар ўртасида юз бераётган ноҳуш воқеалар, Иттифоқ ишига муносабатлари ўртага ташланди. Музокарачилардан Бахтиёр Комилов, Фазлиддин Бердиевлар ташкилотнинг истиқболини кўриш учун ёшлар ўртасида унга нисбатан муносабатни шакллантириш, ишга масъулиятли бўлиш, энг яхши тажрибаларни ҳаётга тадбиқ қилиш фикрларини билдирдилар.

Конференция ишида Ўзбекистон Ёшлар Иттифоқи Марказқўми котиби Комилжон Жуманиёзов, туман ХДП кенгаши котиби Комилжон Ғафуровлар қатнашдилар ва нутқ сўзладилар.

* * *

Андижон шаҳар Ёшлар Иттифоқи ташкилотининг йиғини эса давра суҳбати тарзида ўтди. Унда қўмита фаолиятига атрофлича баҳо берилди. Ютуқлар билан биргаликда камчиликлар ҳам рўй рост айтилди.

Конференцияда қўмита тузилмасини шаклан ўзгартириш масаласи кўрилди. Андижон шаҳар Ёшлар Иттифоқи кенгаши раиси этиб Нозимжон Ашуров қайтадан сайланди.

Анжуман ишида вилоят Ёшлар Иттифоқи қўмитаси биринчи котиби З. Саидхўжаев иштирок этди ва нутқ сўзлади.

Ш. ФОЗИЛОВ.

КЕЧА БУГУН ЭРТАГА

● **УКРАИНА** Бош вазири Л. Кучма жумҳуриятнинг етакчи газета ва ойномалари бош муҳаррирлари билан учрашди. Бўлиб ўтган суҳбатда матбуотни иқтисодий инқироздан олиб чиқиш йўллари ҳақида гап борди. Ҳукумат матбуотга етарли даражада ёрдам пули ажратди.

● **РОССИЯ** Ташқи ишлар вазири А. Козирев Америкога ташриф буюрди. У Президент Б. Клинтон билан учрашди. Бўлиб ўтган суҳбатда Амриқо Президенти Россиядаги демократик ҳаракатларни ва Борис Ельцин олиб бораётган сиёсатни қўллаб-қувватлаётганлигини билдирди.

● **МОСКВАДА** банклараро навбатдаги валюта савдоси бўлиб ўтди. Унда бир АҚШ доллари 684 рублга сотилди.

● **РОССИЯ** Федерацияси Олий Кенгаши парламентнинг телевидениедаги махсус кўрсатув дастурини ташкил этиш тўғрисида қарор қабул қилди. У «РТВ-парламент» деб аталади.

● **РОССИЯДА** навбатдан ташқари бўладиган сайловларни собиқ СССРнинг Президенти М. С. Горбачев ҳам маъқуллади.

● **КЕЧА** Мўғилистон Буюк давлат хуралининг учинчи сессияси иш бошлади. Ахборот маҳкамалари бу анжуманда мамлакат иқтисодиётида туб бурилиш даврига асос солинишини тахмин этмоқдалар.

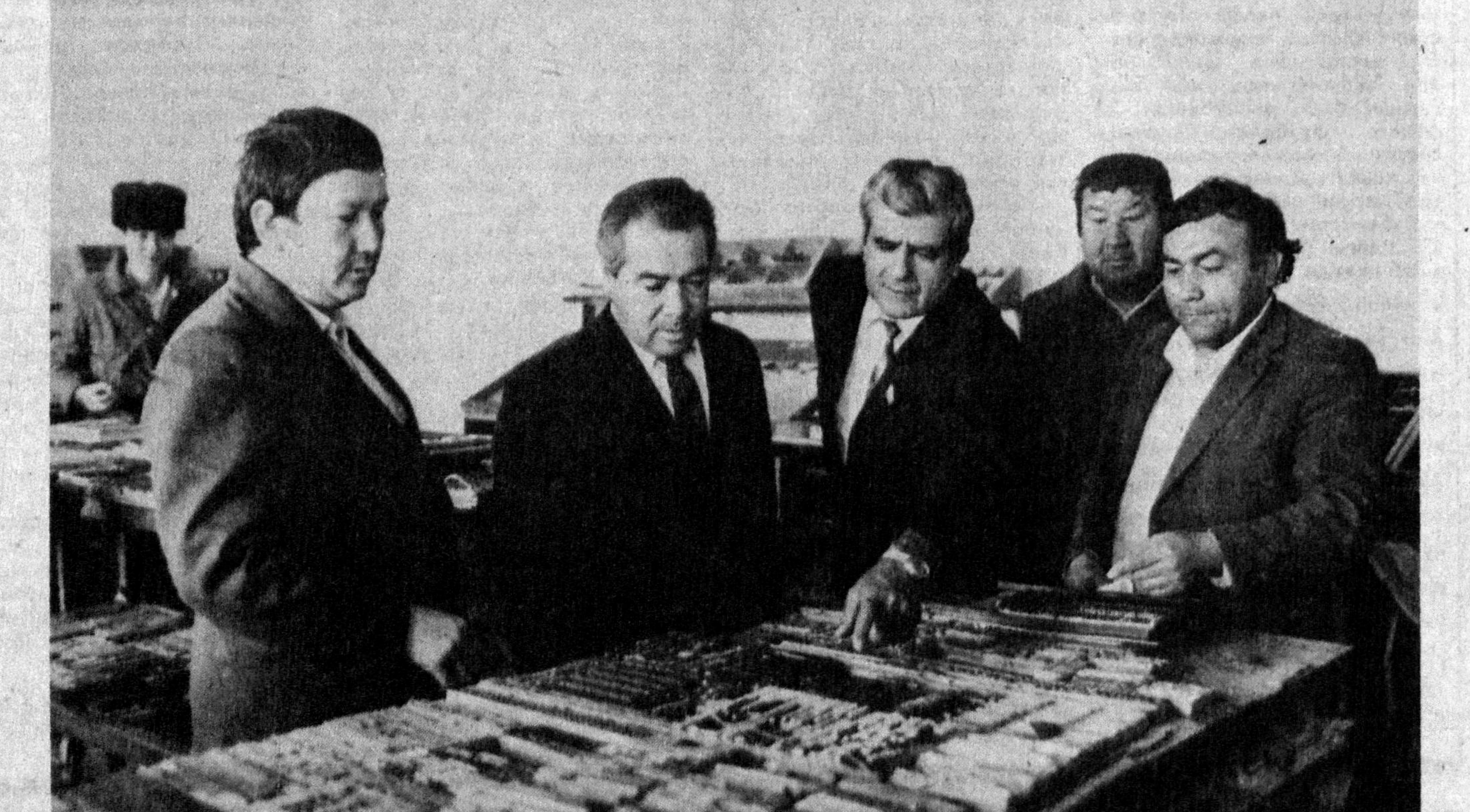

Усмон Юсупов туманидаги «Жайнов» давлат хўжалиги сардори Муродилла Саидов ўзининг тўрт йиллик раҳбарлик фаолиятида хўжалик иқтисодини кўтаришга катта улуш қўшди. Уни Ўзбекистон халқ депутатлигига сайланиши бежиз эмас. М. Саидов депутатлик фаолиятини ҳам яхши олиб бормоқда.

Яқинда депутатга туман матбаачилари ўз шароитларини кўриб чиқишни илтимос қилишган эди. Депутатнинг туман «Шонли йўл» газетаси ҳамда босмахонаси жамоаси билан учрашуви бўлди. Танишув ва учрашув чоғида туман газетасининг ўз вақтида чиқиб туриши учун «Жайнов» жамоа хўжалиги ҳисобидан ярим миллион сўм ўтказиладиган бўлди.

СУРАТДА: Муродилла Саидов (ўртада) туман босмахонасида «Шонли йўл» газетасини чиқариш тартиблари билан танишаяпти.

Ш. ШАРОПОВ суратлари.

Жиноят ва жазо

ЛОҚАЙДЛИК ҚУРБОНИ

Ўлим ҳақ. Аммо қариб, мункиллаб қолган инсоннинг ҳаётдан кўз юмиши ҳам барибир ғайритабиийдек туюлаверади. Ажал ҳали ўн гулидан бир гули очилмаган, ота-онаси ерукўкка ишонмай юрган норасида гўдакни олиб кетса-чи? У энди ҳаёт эмас, рўёга ўхшайди. Волидаларнинг дилларига ширин орзулар, кўзларига қувонч бўлиб югуриб юрган болакайнинг йўқлик қаърига сингиб кетганига уларни ишонтириш кимнинг ҳам қўлидан келарди!

Мана, бахтсиз ҳодиса сабабли ҳаётдан бевақт кўз юмган фарзандининг 40 кунлик маъракаси ўтган бўлсада, унинг йўқлигига ишониб-ишонмай юрган бағри қон она мактуби:

«Айтишга тилим, ёзишга қўлим бормайди. Лекин боламнинг арвоҳи тинч қўймаяпти. Фарзандим, кўзимнинг нури 12 баҳорни кўрмай ҳаётдан кўз юмди. Кўз юмди-ю, бағримни қонга, юрагимни тошга айлантирди...»

Ўрта Чирчиқ туманидаги «Янги турмуш» жамоа хўжалигида яшовчи Гулнора Йўлдошеванинг бошига ана шундай мусибат тушди. Ўғли Баҳодирдан айрилиб қолди. Онаизор ўша мактубда бу мудҳиш воқеани шундай баён қилади: «Ўғлим 13-ўрта мактабнинг 6-синфида ўқирди. 6 декабрь куни мактабга соппасоғ жўнатган боламнинг... ўлигини олиб келишди. Шу куни ўқитувчиси дарсини ўтмаган экан. Болалар футбол ўйнашган. Натижада стадиондаги пайванд қилинмаган, сим билан омонатгина боғлаб қўйилган дарбозанинг оғир трубаси боламнинг бошига тушиб кетган».

Ҳа, она дилбандини ҳеч кимга, ҳеч нарсага ишонмайди. Мактабга ишонади. Уни иккинчи она деб билади. Ширин орзу-умидлар билан фарзандини унинг бағрига кузатади. Лекин иккинчи она — мактаб бу сафар ишончини оқламади. У Баҳодирни ўлдириб қўйди.

Воқеа содир бўлган мактабга энг аввал ҳокимликдан, туман халқ таълими бўлими мутахассислари, прокуратура терговчиси келган ва фожеа тафсилотларини текширишган. Ўша текширувлар, ўқитувчилар ва Баҳодирнинг синфдошлари ҳамда воқеага гувоҳ бўлган болалар билан қилган суҳбатимиз натижаларидан шундай хулосага келишимиз мумкин.

Б. Йўлдошев ўйин давомида дарвозабон бўлиб турган. У болалик қилиб, дарбоза устунини каратэ усулида бир неча марта тепган. Натижада омонат турган тўсин бошига тушиб кетган. Қаттиқ жароҳатланган бола касалхонага ҳам етмай, йўлда — отаси Юсуф ака қўлида жон берган.

Судга оид тиббий экспертизанинг 1992 йил 10 декабрдаги хулосасига асосан Б. Йўлдошев ўлимига бош миянинг ёпиқ ҳолатдаги синиши сабаб бўлган.

Етган ажалга баҳона топилади, дейишади. Ўша куни ҳам шундай бўлди. Жадвалда белгиланган олти соат дарснинг тўла ўтилмаганлиги Баҳодирнинг ўйингоҳга келишига сабаб бўлди. Хавфли ҳолатда турган темир дарбоза эса боланинг бошига ажал тўқмоғи бўлиб тушди.

Туман прокуратураси терговчиси ўлим юзасидан йиғилган материалларни ўрганиб, фожеада бирон-бир шахснинг айби йўқлиги ва жиноят таркиби бўлмаганлиги туфайли жиноят иши қўзғашни рад этган. Гулнора опа ҳам ўз хатида «ҳеч кимни қораламоқчи эмаслигини» билдирган. Биз ҳам кимнидир қоралаш фикридан йироқмиз. Лекин лоқайдлик, эътиборсизлик каби иллатлардан кўз юмиб бўладими?

Лоқайдлик. Қонимизга сингиб кетган бу иллат туфайли биз бераётган таълим-тарбия ҳам омонатга ўхшайди. Худди сим билан боғланган ўша дарбоза каби.

Мактаб маъмурияти тартиб-интизомни бўшаштириб юборганлиги учун директор муовини Ҳ. Холбековага қаттиқ ҳайфсан берди. Ўз ишига масъулиятсизлик билан қарагани учун жисмоний тарбия ўқитувчиси М. Алиев огоҳлантирилди. Г. Янгибоев эса синф раҳбарлигидан озод қилинди.

Бу кўнгилсиз ҳодисага ҳам анча вақт бўлиб қолди. Ушбу вақт тафсилотларини хотирадан тобора олисларга олиб кетмоқда. Болаларнинг шодон кулгулари. Кундалик ташвишлар, хуллас, мактабда ҳар доимгидек жўшқин ҳаёт. Бу ерда Баҳодирни эслатадиган ҳеч нарса йўқ. Гўё бундай бола бўлмагандек.

Мана, у ўқиган синф. «Баҳодирни эслаб турасизларми?», — сўрайман улардан. «Ҳа, эслаймиз, эслаймиз», чуғурлашади болакайлар. «Менинг ўртоғим эди», дейди олдинги партада ўтирган қорачагина бола. «Бирга қўй боқардик, доим бирга эдик». Кейин қўшиб қўйди: «Уйига кириб тураман». Уни кўриб она шўрлик яна эзилади. Баҳодирим қани, деб сўрашдан ўзини аранг тутади.

...У ҳаммасига рози эди. Майиб бўлиб қолса ҳам, бир умр боқарди. Минг-минглаб пуллар кетсаям, умрини сарфлаб, ҳузур-ҳаловатидан кечиб бўлса ҳам майли. Фақат жони омон бўлса бўлгани эди. Афсуски...

Йўқ, у ўлим билан келишолмайди. Баҳодири тирикдек қўчадан «Аяжон» деб кириб келадигандек туюлаверади. Хаёлан у билан суҳбатлашади. «Сумканг, китобларинг кутиб турибди, келмайсанми ўғлим?» Ош қилса ҳам уни чорлайди. Лекин у келмайди.

Фақат тушларида кўради уни: «Аяжон, ҳар куни бориб сизни ўпиб-ўпиб келаманку! Сиз билмайсиз...» Ўнгида яна чидаб бўлмас айрилиқ азоби. Қулоғида ҳеч кимга ўхшамаган Баҳодирнинг овози жаранглайди. «Сиз ҳамманикидан яхши, бошқача аясиз». Дилини эса армон ўртайди. Ўғли анчадан бери айтиб юрган «Адидас»ни эртароқ олиб берганида эҳтимол ўшани авайлаб, копток тепишга қолмасмиди?

Эҳ, армонлар, армонлар. Улар бечора онанинг куйган юрагини эзаверади, эзаверади...

Маъмур БОЗОР АЛИ,
Ўзбекистон Журналистлар уюшмаси аъзоси.

Ўлкамизни кезмоқда Наврўз

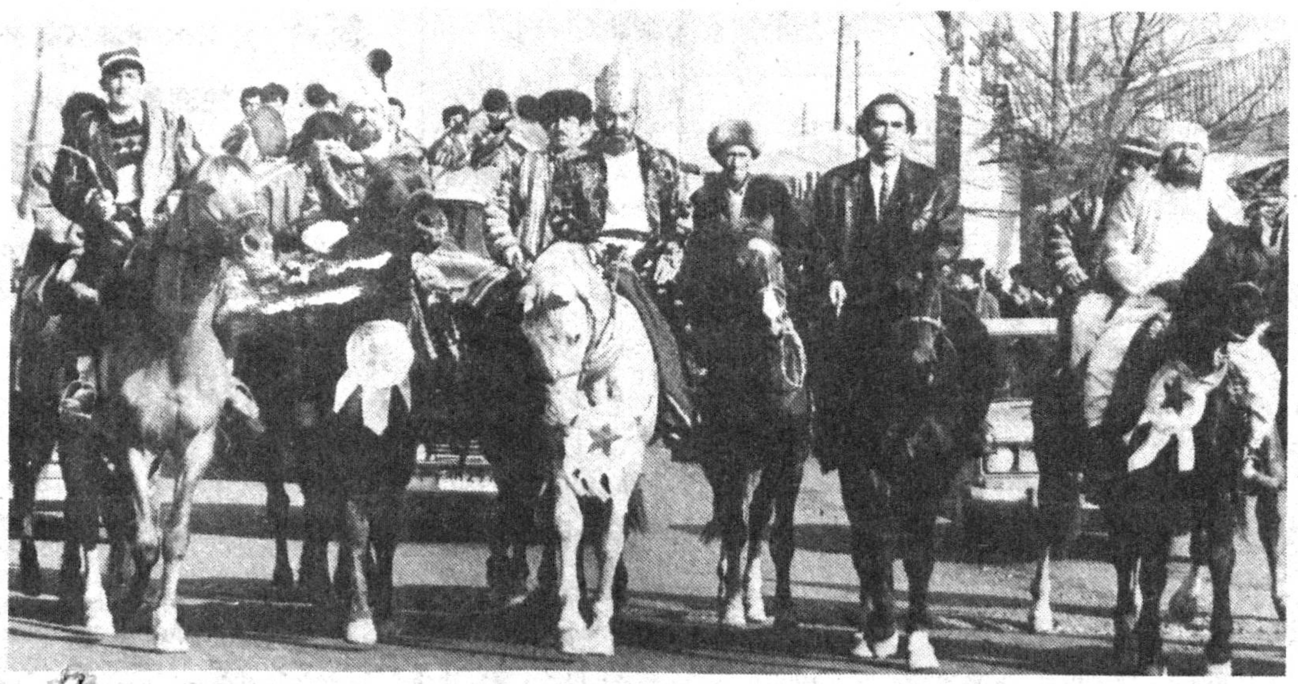

Мўъжиза — бор нарса. Мўъжизани инсон яратади. Ургутга илк бор ташриф буюрган инсон мўъжизалар юртига келгандек бўлади. Ургутдаги ҳар бир бино гўзалликдан сўзлайди. Тикилиб қарасангиз, ҳар бир ғишт сизга неларнидир ҳикоя қилади. Фақат уни ўқий олсангиз бас. Нақшинкор кошинлардаги сирли гўзалликни ўқиб олиш учун ургутликлардай қалбга эга бўлиш керак. Чунки ўз юртига меҳрли инсонларгина ана шундай улуғвор биноларни яратиши мумкин.

Ургутликлар ўзига тўқ яшашади. Улар бойлик тўплашни эмас, бойликни ўз юртлари учун сарфлашни ҳам ёқтиришади. Ҳар бир меҳмонни қарши олувчи маҳобатли дарвозани ҳам Қўчқор Эргашев ўз пулига қурдириб, юртдошларига тортиқ этган. Бу юртга ташриф буюрганларнинг ҳаммаси буни балки билмас, лекин ҳар бир ургутлик яхши билади.

Бу саъйи ҳаракат, яхшилик ёлғиз эмас. Ҳаким ҳожи Каримов ҳажга бориб келганларидан кейин намозгоҳ қурдирган, Олим Ўринов ва Неъмат Насруллаевлар шаҳар марказидаги кўзни қувонтирувчи улкан фаввора, чойхонани ўз маблағларига қурдирганини билиб олдик. Бундай саҳоватпеша инсонларга бой Ургут ҳали келажакда янада чирой очади.

Дарвоқе, биз Ургутга Наврўз тантаналарида қатнашиш учун борганимизни унутаёзибмиз. Эҳ-ҳе, Ургутдаги Наврўз байрамида қатнашмабсиз, байрам нималигини билмабсиз. Ўша куни Ургут аҳли меҳмон кутди. Салобатли дарвозадан асрлар меҳмонлари — бобомиз Амир Темур, ҳазрати Навойи, Мирзо Бобур, Улуғбек, кулгу устаси Насриддин Афанди, нафис шеърият эгалари — Нодирабегим, Увайсийлар Ургутга «келишди». Байрамга файз киритишди.

Карнай-сурнай садолари, доиранинг шўх оҳанглари эрта тонгдан меҳмонлар-у, мезбонларни байрамга чорлади. Бу шундай жарангдор оҳанглар эдики, тоғларда акс-садо берди. Жарчиларнинг хабарлари ҳаммани Тўпхонага чорлади. Мана, ўшандан бери шууримдан от туёқларининг дупури кетмаяпти.

— Ҳамма Тўпхонага, Тўп-хо-на-га, Нав-рўз тан-та-на-ла-рига!!!

Юрагингиз шодликдан дупурлаши бежиз эмас. Хаёлингизга бобомиз Амир Темурнинг сиймоси тирилиб келгандай бўлдими? Навойи ҳазратларининг нафис ғазаллари қулоғингизга эшитилгандай бўлдими?

Ажабланманг, Наврўз куни ҳаммаси бўлади. Шеърхонлик ҳам, навкарларнинг отда юрт кезишлари ҳам, нафис рақслар-у, оромбахш қўшиқлар ҳам. Фақат шошилманг, Тўпхонага етиб олинг. Ахир Тўпхонага етиб боришнинг ҳам ўзи бўлмайди. Ҳар қадамингизни яхши ниятлар билан босиб, салкам уч минг метр баландликка аста-секин кўтарилиб боришингиз, йўлдаги гўзал манзаралардан шошиб қолмасангиз бўлди.

Аҳли Ургут йиғилган
Наврўз бугун, Тўпхонада.
Олам гулга кўмилган,
Тоғлар аро кошонада.
Чарақлаган осмонда
Паға-паға абру-найсон,
Бағри нурга йўғрилган
Олтин қуёш томошада.

Табиат ҳам Ургутнинг байрами олдида ўзини тантиқ кўрсатди. Бир кун аввал ёққан кучли ёмғир тинди. Қуёш чарақлаб, гўё ҳаммани байрам билан қутлади.

Одамлар тўп-тўп бўлиб Тўпхонага келишарди. Осмонда эса гўё байрамга кетаётганларга яхшилик ёғарди. Самолётда Ургут аҳолиси учун туман ҳокимлиги ва Наврўзни ўтказиш ташкилий қўмитаси томонидан тайёрланган байрам табриклари тарқатилди. Ҳамма хурсанд. Инсонни шод этиш учун кўп нарса керак эмас: Эътиборнинг ўзиёқ содда халққа катта туҳфа.

Наврўз ургутликлар учун нафақат байрам, балки кўплаб янги биноларнинг ишга тушиши билан ҳам қадрли бўлиб қолади. Ўша куни Ургут ойнаи жаҳони биринчи кўрсатувларини томошабинларга тақдим этди. Наврўз тантаналарини улар ўз ойнаи жаҳонларида томоша қилишди. Энди ҳафтада икки марта «Ургутдан кўрсатамиз» сўзлари янграб, кўрсатувлар берилади.

Миллий меъморчилик услубида қурилган ҳаммом, Ибн Сино жамоа хўжалигида ҳар куни 150 беморни қабул қилувчи амбулатория, Навойи номли жамоа хўжалигида сут, сузма ишлаб чиқарувчи кичик завод ишга тушди. Шаҳар марказида қад ростлаган, шарқ миллий меъморчилигининг ҳақиқий намунаси бўлган Ургут бозори бу ерга ташриф буюрганларга хизмат қилади. Ва 1993 йил Наврўзидан эсдалик бўлиб қолади.

Тўпхонадаги байрам сайли туман ҳокими, Ўзбекистон халқ депутати, «Ўзбекистонда хизмат кўрсатган маданият ходими» Ўлмас ака Маҳматмуродовнинг табрик сўзлари билан бошланди.

— Орзу-армон л а р и м и з ушалди. Бир пайтлар зўравонлик билан йўқ қилинган Наврўзимиз миллий байрам бўлиб қайта тирилди. Ургутликлар бу байрамни ёруғ юз билан кутиб олдилар. Улар ўзларининг нимага қодир эканликларини кўрсатишди. Асосийси, миллий меъморчилик ривожланди. Ҳақиқий мўъжизакор санъат Ургут усталари томонидан тош ва ғиштда акс этмоқда. Замон ўтаверади, лекин мустақиллик шарофати билан амалга оширилаётган хайрли ишлар ёдда қолади.

Нокамтарлик бўлса ҳам айтай, Ургутда қурилаётган биноларни вилоят раҳбарлари келиб очишга улгурмай қолишяпти. Бу бизни янада яхши ишларга руҳлантиради. Чунки кимнинг нияти пок бўлса, савоби ўзига қайтади. Нияти хонадонига файз, ризқ-насиба бўлиб қайтади. Дастурхонига барака киради.

Қурилаётган бинолар шунчаки маскан эмас. Ҳар бирида такрорланмас қиёфа, гўзаллик бор. Ҳатто, ҳар бир ғиштнинг жойлашишида ҳам фарқ бор. Ана шундай мафтункор бинолар лойиҳасини меъмор Ҳошим Маҳмадиёров чизади. Ҳар бир бинода унинг уйқусиз тунлари, сарфлаган ижод лаҳзалари ва топширилган масканнинг қувончлари акс этади.

Лекин яна бир касб эгалари борки, уларсиз Ҳошимнинг гўзал лойиҳалари ҳам қуруқ қоғоздаги кўриниш бўлиши мумкин. Гап ким ҳақдалигини пайқадингиз-а. Усталар. Оддийгина атама. Лекин улар бажарган ва бажараётган ишлар... таърифга сўз ожиз. Улар ота-боболаримизнинг касб сирларини қайноқ юракларида сақлаб келаётган ака-ука Неъмат, Жаббор, Саттор ва Улаш Жабборовлар, Одил, Абдурайим, Бўрон Нурмаҳмадовлар, Аслам, Ҳайдар, Асқар, Ҳазрат Холмаҳмадовлардир. Уларнинг қадоқ қўллари боис бугунги кунда Ургут меъморчилик мактаби яратилган.

Ҳар бир нақшли кошинларга тикилиб қарасангиз, уларни инсоннинг оддий, қадоқ қўллари бунёд этганига лол қоласиз.

Ана шундай мафтункор бинолар Ургутнинг кўпроқ Навойи номли шоҳ кўчасида жойлашган. Бунда ҳам рамзий маъно бордек. Навойи бобомизга эҳтиромдек. Навойи шоҳ кўчаси тўппа-тўғри Тўпхонага бошлаб боради. Демак, биз ҳам яна Тўпхонага қайтсак.

Эҳ-ҳе, байрам тантаналари қизиб кетибди-ку. Ана, тоғдаги оппоқ кийимдаги болалар диққатингизни тортади. Тикилиб қарасангиз, улар каратэчи болалар. Уларнинг мусобақаси давом этарди. Сал берироққа келсак, одамлар гуруҳидан олдинни кўриб бўлмайди. Суриштирсак, полвонлар беллашуви бўляпти.

Бир маҳал атрофни хўроз қичқириғи тутди. Бир томонда қўчқор, бир томонда хўроз уриштиришлар давом этарди. Одамлар ҳам лол. Қизиқарли мусобақаларнинг қайси бирини томоша қилишсин-у, иштирокчиларнинг қай бирини қўллаб-қувватловчи бўлсин.

Тўпхонанинг икки ерида катта саҳна тайёрланган. Бирида ургутлик санъаткорлар, яна бирида байрамда иштирок этиб, ўз қўшиқлари билан табриклагани келган меҳмонлар.

Шаҳардаги 1-болалар боғчасининг тарбияланувчилари қувноқ рақслари ва қўшиқлари билан йиғилганларни шод этишди. Улар баҳор, Наврўз, деҳқон бобо ҳақидаги қўшиқларни айтишганда кексаларнинг қанчалик қувонганини кўрсангиз. Унутилиб кетаёзган халқ қўшиқларини ҳам мазза қилиб эшитдик. Ургут шаҳар халқ театрининг актёрлари, «Шалола» бадиий гуруҳининг чиқишлари ҳам кўнгилларга шодлик улашди.

Тўпхонага шунчалик кўп одам тўпланган эдики, у саҳна билан бу саҳна орасидан юриш ҳам мушкул. Одамлар оқимидан базўр ўтиб, тошкентлик санъаткорлар ёнига борамиз. Суриштирсак, меҳмонлар — Тамарахоним республика жамғармаси қошида ташкил этилган «Туркистон» бадиий гуруҳи экан. Гуруҳнинг бадиий раҳбари, Тунисда ўтказилган VIII ёшлар халқаро фестивалининг лауреати Мавлуда Ойнақулова.

Ансамблнинг яккахон хонандаси Ўринбой Ўринбоев, Мамлакат Бўронова, Мавлуда Ойнақуловалар дилбар қўшиқларини ана шундай кайфиятда йиғилганларга тақдим этишди.

Тоғ шамоли гўзал раққосаларнинг ҳарир либосларини тортқилаб, уларга қўшилиб ўйнади.

Энди эса... юрагингизни бир қалқитадиган жойга бошлаб борамиз. Фақат гўзалликдан лол қолманг, сархуш бўлманг. Билдингиз-а, Ургутда Наврўз келин саломсиз ўтмаслигини республикамизда ҳамма билади-ёв.

Ана энди келинларнинг ҳаё балққан юзига тикилиб, уларнинг саломларини қабул қилаверинг аҳли газет ўқувчилар. Узоқ Ургутдан туриб келинлар сизларга салом йўллашди. Бунга мана биз, байрамда қатнашганлар гувоҳмиз.

Уларнинг кийимларига, тиллақошларига, қўлларининг титроқ ила юз узра ҳаракат қилишини томоша айланг. Бўлди-ей, бунча уялтирасиз.

Ургут, келинларинг саломига алик олдик. Рамазон кунларида уларга омонлик, бахту камоллик, оилавий тинчлик, оналик қувончи ҳамроҳ бўлишини тиладик. Ҳар бир келинчак — Ургут келажагини инъом этувчидир.

Байрам фақат куй-қўшиқ, ҳар хил мусобақа эмас. Пазандалик, қўли ширинликни билдириш ҳамдир. Ҳар қадамда баҳор таомлари. Истасангиз нишолда енг, истасангиз, кўкатлар солиб пиширилган таомлар. Нўхот димламасини хуш кўрмасангиз, ана кабоб олинг. Фарзандингизни ҳар хил ўйинчоқлар билан сийланг...

Тўпхонада ташкил этилган савдо расталарида уйингизга зарур молларни харид қилинг. Наврўздан эсдалик бўлиб қолади. Бу кун нимаики ният қилсангиз, амалга ошармиш. Тўпхонанинг энг юқорисига чиқиб, Ургутга тикилсангиз, гўё ҳамма уйлар бир кафтда жойлашгандек. Тоғларнинг баланд-пастлигини ҳам сезмайсиз. Тўпхонада олам яшилликка бурканиб, баҳорнинг нафаси сезилади. Бошингизни кўтариб, тоғларга боқсангиз қорли чўққиларни кўрасиз.

Ургутликларга худонинг назари тушган. Улар ўз юртларини фахр билан Ўзбекистоннинг Швейцарияси дейишади. Бизнингча, ундан ҳам ўтади. Бундай табиат камдан-кам гўшада бор.

Ўша куни мана шу соддагина сўзлар билан ёзилган шеърни икки-уч марта эшитдим. Бу шеърни ёш болалар ҳам такрорлаб юришаркан.

Эй Ургутим номинг улуғ,
Бобокалон тоғинг улуғ.
Зориқмаймиз бағрингда биз,
Бунинг учун сенга қуллуқ.

Бу жаннатмакон юртга замин фарзандининг миннатдорчилигидир. Ургутга борган киши унинг бозорига кирмай қайтмайди. Йўлимиз бозорга тушиб, халқ ҳунармандчилигининг турфа хил намуналари билан танишдик. Мана, пичоқчилик растаси. Оловнинг шафақранг шуъласида усталар донғи чет элларгача кетган пичоқ ясашмоқда. Ургутликлар уста пичоқчи Жалол Облоқуловни яхши билишади. Ота ўз касбини ўғли Насимга ҳам ўргатган. Улар ясаган пичоқлар харидоргир.

Ургут чопонларини қайси бир куёв бўладиган йигит кийишни орзу қилмайди? Неча бор кўрганимиз бор — узоқ туманлардан ҳам атайлаб келиб, Ургут чопонидан харид қилишади. Вилоятлардан ҳам келишади. «Ургут бозори»ни билмаган одам кам бўлса керак.

Ургутда Наврўз тантаналари кечгача давом этди. Тўпхонага ўша куни минг-минг одам йиғилди. У ерда ҳар бир одамнинг қадам излари қолди. Зеро, бу қадам излари ҳали неча-неча йиллар қайтадан тушади.

Наврўз кунларида беморларнинг ҳолидан хабар олиш, кекса, ногиронларга кўмак бериш ўзбек удумларидандир. Ургутда ҳам ўша куни минг-минг сўмлаб хайрия совғалари муҳтожларга топширилди. Мана шулардан биттаси. Охунбобоев номли жамоа хўжалигида Ишчан қишлоғи жойлашган. Ҳар йили Наврўз куни бу қишлоқда хайрия куни деб эълон қилинади. Сабаби, қишлоқда 5 нафар ногирон бор. Қишлоқ оқсоқоллари бошчилигида сайилгоҳда байрам бўлади. Қишлоқ тепалигида ҳамма йиғилади. Таомлар тортилади. Ўйин-кулги бўлади. Йиғилганлар қишлоқдаги ногиронларга атаб, кўнгилдан чиқарган пулларини ташлашади. Йиғилган пулнинг ҳаммаси ўша заҳотиёқ ногиронларга Наврўз ҳадяси этиб топширилади. Хаста дилларга мадад бўлади.

Ургутга бориб сезганимиз, ҳар қадамда чойхона. Бу чойхоналарни тўлдирувчи, файзи бўлиб ўтирувчи боболаримизнинг кўплиги. Наврўз куни ҳам чойхоналар олдида суҳбатлашиб ўтирган боболарни кўп кўрдик. Устларида тўн, соқоллари оппоқ. Саломга алик олиб улгуришмайди.

Ургутга Наврўз келди — дарвозадан кириб. Шунчаки кириб келмади, ризқ-насиба, омонлик, қут-барака, юртга ободончилик, юракларга меҳр билан келди. Энди ана шу яхшиликлар ҳар бир хонадонга етиб боради.

300 мингга яқин аҳолиси бор Ургутда байрам тантаналари давом этади. Яратувчи элда ҳар куни байрам бўлгуси.

Гули ЧЕҲРА,
Муҳаммад АМИН (суратлар).
«Туркистон»нинг махсус мухбирлари.

Ишонамизки, мазкур увратларга бир нигоҳ ташлаган киши ундан нигоҳини узолмай қолади. Бир зум бўлсада биз билан бирга жаннатмакон Ургутда бўлади. Унинг соф ҳавосидан, Наврўзи айёмидан баҳра олади.

Биз ушбу саҳифада эртаклар шаҳри ҳақида, унинг Наврўзи олами хусусида газетхонларга озгина тасаввур бера олган бўлсак, бошимиз кўкка етарди.

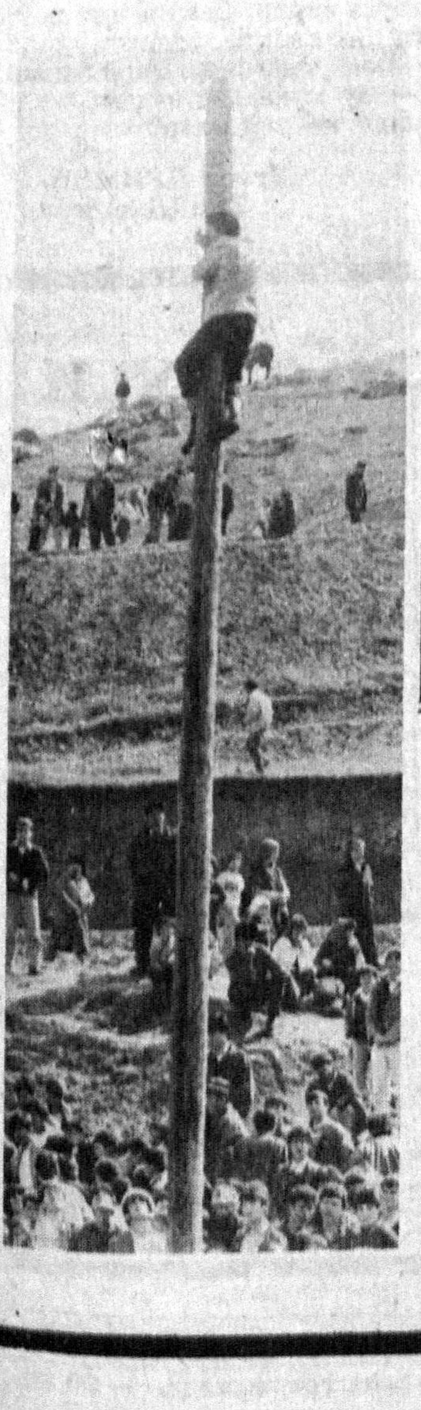

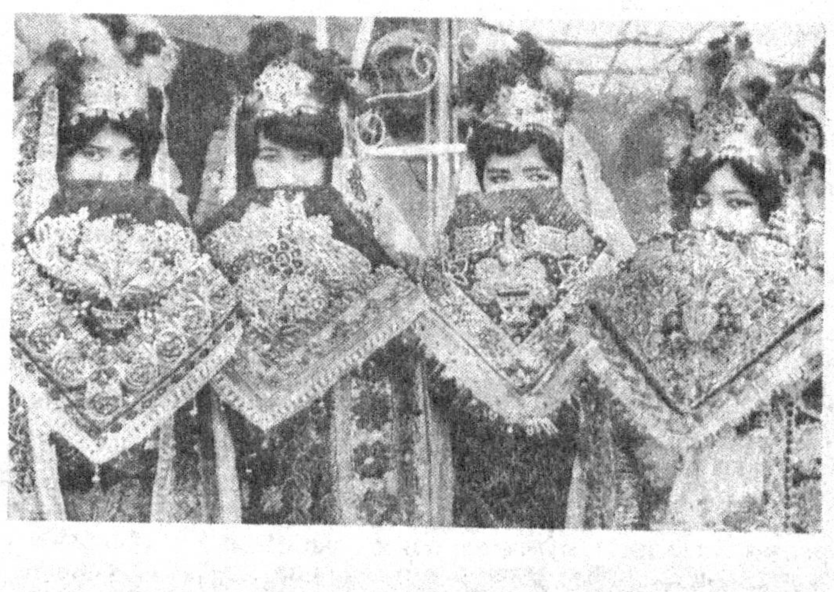

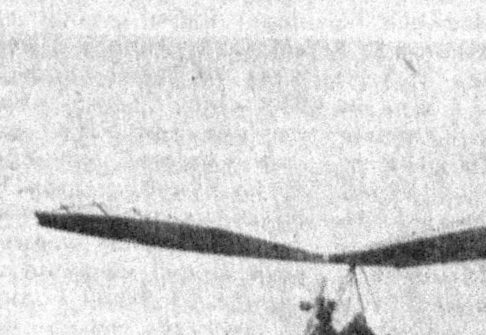

Саёҳатнома

«Йўл бўлсин, Амриқо?!»

Очиғини айтсам, шу чоққача саёҳат таассуротлари ёзган эмасман. Бунинг ҳам ўзига яраша сабаблари бор. Хорижга бориш осон иш эмас. Шундай бўлгандан кейин, омадинг юришганини кўз-кўз қилиб кимнингдир ғашига тегишнинг нима кераги бор. Одобнома китобларида ёзилишича, икки ҳолатда ҳатто энг яқин дўстларнинг ҳам пешонаси тиришади — ишинг юришганида ва юришмаганида.

Майли, бу ҳам энди баҳона бир гап-да. Аслида, сафарнома ёзиш кўрган-кечирганларни қойилмақом қилиб қоралай билиш катта санъат.

Амриқо сафарини кўпдан орзу қилиб юрардим. У ёқлардан келган саёҳатчиларни кўрдим дегунча кўнглим шошарди. Ёшини яшаб, ошини ошаб бўлган чоллар, кампирлар океан ортидан келиб Тошкентни, Самарқандни, Бухорони томоша қилишсаю биз [illegible] бўлиб ўтираверсак.

Ниҳоят, ўтган йил бошида умид учқунлари пайдо бўлди. Амриқонинг халқаро савдо билан шуғулланувчи фирмаларидан бирининг таклифига биноан бир гуруҳ ишбилармонлар, Аброр Ҳидоятов номидаги театр коллективи ва мен Нью Йоркка борадиган бўлдик. Ишбилармонлар тижорат масалаларини муҳокама қилишлари, актёрлар шаҳар майдонларидан бирида Ҳамзанинг «Майсаранинг иши» спектаклини намойиш қилишлари лозим эди. Қанчадан-қанча тайёргарлик, ҳужжат тўлдириш, ёзиш-чизишлардан сўнг Амриқонинг Москвадаги элчихонаси рухсатнома берди. Қачон жўнашимиз, қаерда яшашимиз, концертлар, учрашувларимизнинг вақт-соатлари аниқ бўлди. Театр безакчилари икки ой тинимсиз ишлаб ажойиб декорациялар тайёрладилар. Бош режиссёр Баҳодир Йўлдошев спектакл мисолида халқимизнинг бой маънавий меросини ҳам намойиш қилмоқчи бўлди. Актёрлар зарур ўринларни инглиз тилида талаффуз қилиш учун махсус сабоқ олдилар. Аммо, парвозимизга атиги бир неча кун қолганда иш чаппасига кетди. Кимдир нимадир деган, кимдир нимадир демаган, кимдир имзо чеккан, кимдир чекмаган, хуллас, сафар қолдирилди. У ёққа чопдик, бу ёққа чопдик, аммо фойдаси бўлмади. Амриқо мен учун ҳаёллигича қолиб кетди.

Ёз ўтиб куз келди. Кузгача бир гап бўлар, деган илинжларимиз ҳам пучга чиқди. Рухсатнома муддати бўлса аёвсиз ўтиб бормоқда эди. Нима ҳам қилардим, насибамиз қўшилмаган экан-да, деб турганимда Индиана университетидан таклиф келиб қолди. Москванинг совуғини тўрт кун еб, Шереметьево аэропорти «шухликлари»дан омон-эсон ўтиб, ниҳоят осмонга кўтарилдик. Учиб бораётганимизда хавотир асирлигидан қутула олмайман: нима қилиб биров бориб саркасарк қилиб бир нима деб қўймасин-да.

Тошкентдан Нью-Йоркка ҳавода 15 соатдан ортиқ парвоз қилдик. Самолётимиз Англия устидан учиб ўтиб Шимолий Ирландиянинг «Шенион» аэропортига келиб қўнди. Ҳаво салқин. Бино ичкариси турли-туман магазинлардан иборат. Нарх-наво баландлиги кишини жунжиктирарди. Фунт стерлинг доллардан кучли. Битта бўйинбоғ 18—28 ф/с. Минскдан келаётган самолёт кеч қолганлиги сабабли аэропортда бир соат ортиқча қолиб кетдик. Кечиккан самолётнинг Ирландия бўйлаб ... олиб Канаданинг Нью фаунленд оролидаги Гандер аэропортига омон-эсон етиб келдик.

Йўл бўйи иллюминатордан пастга қараб келдим. Дунёнинг бу томонлари сув, кўл ва булутлардангина иборатга ўхшаб кўринди. Нью Йоркка яқинлашиб ҳам қолдикки, шу аҳвол. Яйдоқ далалар, ўтлоқлар, бахмал ўрмонлар, кўллар ва яна кўллардан бошқа ҳеч нарса йўқ. Аҳён-аҳёнда ... ҳовлиларга ўхшаш уйчалар кўзга ташланади.

Ҳали ҳеч қачон бундай олис сафарга бир ўзим чиқмаган эдим. Тил масаласида мақтанадиган жойим йўқ. Қўниш пайтимиз яқинлашгани сари вужудимни алланечук ҳислар чулғайди. Кутиб олишмаса-я? Ёнимда ўтирган ёш украин йигитнинг ҳам пешонаси тиришиб ўтирибди. Ўзимни овутиш учун уни гапга соламан.

«Амриқода бадавлат қариндошлар кўп, Канадада янада кўп, — дейди у менга ўгирилиб. — Кўплари Ватанга қайтишмоқда».

«Бутунлайми?» — «Йўқ, бутунлай эмас, ёрдамга». — «Сиз нега бу ёққа келяпсиз?» — «Ватандошларимиз ёшларни ишбилармонликка ўргатишмоқчи, олти ойдан сўнг қайтиб кетамиз». — «Кўпчиликмисизлар?» — «Кўпчиликмиз, ҳужжатим тўғри бўлмай мен қолиб кетган эдим, шерикларим ўтган ҳафта келишган. Ишқилиб, кутиб олишсин-да...»

Тошкентдан жўнаётганимда узоқ айрилиқдан сўнг Ватанга қайтиб келган зукко юртдошимиз Рўзи ака Амриқонинг Нью-Жерси шаҳрида истиқомат қиладиган Абдуллахўжага телефон қоқиб менинг боришимни айтган эдилар. Биз Президент Кеннеди номи билан аталувчи халқаро аэропорт биносидан чиқаверишда учрашдик. Машинага ўтириб кўплаб ватандошларимиз яшайдиган Нью-жерси шаҳрига жўнаб кетдик.

Абдуллахўжа тўғрисида авваллари кўп эшитган эдим. Чуқур мулоҳазали, тийрак-сўз бу йигит узоқ йиллар «Туркистон» жамиятига бошчилик қилган, ватан озодлигини орзулаган ватандошлар бошини бир жойга қовуштириб мустақиллик онларини кутган. Иккимиз Нью-Йоркни обдон айландик. «Эмпайер стейт билдинг» деб номланувчи энг баланд бинонинг тепасидан тинимсиз гувиллаб ётган шаҳарни томоша қилдик. Бошқа бир қондошимиз Иброҳим Юксал ҳамроҳлигида Колумбия университетининг дунёга машҳур кутубхонасида бўлдим, аллома олим Эдвард Оллворт билан суҳбатлашдим. Бруклинда кўплаб ватандошларни, Ўзбекистонлик келинчакларни кўрдим.

Шаҳарни тасвирламоқчи эмасман. Бу ишни бундан 66 йил аввал Владимир Маяковский қойилмақом қилиб бажариб қўйган: «Бродвейнинг чироқлари соат олти-еттиларда ёнади. Менга маъқул бўлган бу кўча ўзининг турма панжараларига ўхшаш бир текисдаги стритлари ва авенюлари билан шаҳарни тиккасига кесиб ўтган. Шаҳарни жанубдан шимолга қараб кесиб ўтган кўчалар авеню деб, шарқдан ғарбга қараб кесиб ўтганлари стритлар деб аталади. Тулада адашиб қолишдан кўра Нью-Йоркда адашиб қолиш қийин. Бешинчи авенюда шаҳар иккига бўлинади...»

Вақт ўтиши билан ўзгармайдиган нарса йўқ. Бугунги Нью-Йорк ҳам Маяковский кўрган шаҳардан кескин фарқ қилади. Аммо орадан шунча йил ўтганига қарамай, шоирнинг кўпгина сатрлари ҳамон аҳамиятли. Бешинчи авеню бўйлаб юрар эканман, шулар ҳақида ўйладим. Кейинроқ Чикагода ҳам шундай ҳолатларга дуч келдим. Шаҳар «шимол-жануб» ва «шарқ-ғарб» чизиқлари бўйлаб тўртга бўлинган. Ҳар кварталда юзталаб хонадон бор. Кўчалар рақамлаштирилган. Уй ва кўчанинг рақами ҳамда шимол ёки жанубини билдирувчи белгига қараб исталган уйни бемалол топиш мумкин.

Совет шоири Амриқода «доллар — худо, доллар пайғамбар, доллар — авлиё», деб ёзган эди. Ҳозир ҳам шундай. «Пул бўлса — чангалда шўрва», деган мақол амриқоча турмуш тарзига жуда мос келади. Аммо бундан «амриқоликлар доллар деса ўзларини томдан ташлайдиган одамлар эканда», деган маъно келиб чиқмаслиги керак. Маяковский амриқоликларнинг долларга муносабатида ўзига хос поэзияни ҳам кўриб, бундай деб ёзган эди: «Ҳар бир амриқолик киши пулнинг бошқа ҳаммага маълум хусусиятларидан ташқари унинг яшил тусини томоша қилиб завқланади, бу тусни кўкламга қиёс қилади..., доллардаги тўгарак ичига солинган буқа суратини ўз сурати, давлат ва бойлик нишонаси деб билади...»

Йиллар доллар мавқеини янада орттирди. У бугун буюк бирлик, буюк қудрат ва ғалаба рамзи бўлиб қолди.

Маяковский ўз саёҳатномасида 250 минг долларлик меросни икки кунда қариндош-уруғлари билан Бродвей қаҳвахоналарида ичиб тугатган, Нью-йоркка поезднинг вино тўла юмшоқ вагонларида келиб, қайтишда патта олиш учун бир центлик чақаси ҳам қолмай юк вагонининг ифлос зинасига ўтириб кетган ковбой Даймaнд Жимни тилга олади. Мен ҳам бир неча мисол келтирай.

Ироқнинг Қувайтдаги босқинчилиги туфайли неча минг-минг баррел нефт денгизга оқди, қирғоқлар булғанди, кўплаб денгиз мавжудотлари нобуд бўлди. Ўша кунлари телевидение нефтга булғаниб уча олмай қолган оқчарлоқни такрор-такрор кўрсатди. Ҳаммамиз кўрдик. Аммо бир нима демадик. Амриқоликлар бўлса қанотлари шалвираб қолган қушнинг аянчли аҳволини кўриб тинч тура олмадилар. Минглаб кишилар ўз маблағлари ҳисобига қушларни қутқариш учун Қувайтга келишди. Қирилиб кетиш хавфи остида қолган жониворларни меҳрибонлик билан қўлларига олиб ювиб тарашди, жароҳатларига малҳам суришди.

Чикагода болалар учун делфинарий қуришганида неча юзлаб одамлар бир ҳафта узлуксиз намойиш қилиб, делфинларни тутқун этишга қарши чиқишган. Бир ватандошимиз ит боқаман, деб жарима тўлашга мажбур бўлган. Чунки қўшниси устидан полицияга шикоят қилган: «Қўшним ит бечорага азоб бермоқда. Мана, бир неча кундирки, чўмилтирмайди, ҳали бирор марта сайрга олиб чиққани йўқ. Сувини вақтида янгиламайди, бу ҳам майли, бечорани қолган овқат билан боқаяпти...» Бошқа бир киши Олмонияда ишлаб чиқилган енгил машина сотиб олган экан, қўшниси ундан қаттиқ ранжибди: «Сиз ватанпарвар эмассиз, биродар. Миллат манфаатларини ўйламайсиз. Сизга ўхшаганлар бора-бора иқтисодни хароб қилишади. Ўзимизда ишланган машинадан олганингизда, пул немисларга кетмасди...»

Буларнинг ҳаммаси биз учун мутлақо янги ҳолатлар. Амриқога нисбатан бизни қай руҳда тарбиялашганини эсласак, ҳайратга тушмасликнинг иложи йўқ.

Океан ортидаги бу «сеҳрли диёр»ни биз мафкура китобларидан ўқиганмиз. Бориб кўрганларнинг саёҳат таассуротлари ҳам шу мафкура манфаатларига хизмат қилди. Очлар қаерда — Амриқода, қотиллик қаерда — Амриқода, фаҳшнинг уяси қаер — Амриқо. Дунёни қизил ва қора бўёқларга, бизникилару бизники эмасларга, равнақ топаётганлару чириб битаётганларга, жафокаш коммунистлару мараз капиталистларга бўлиб ўргатишди. Оқибатда, бизнинг ночор тасаввуримизда реал Амриқонинг яқинига ҳам келмайдиган, мутлақо ўзга бир Амриқо қадр ростлади. У инқирозга маҳкум жамият сифатида албатта емирилиши, тарих ахлатхонасидан жой олиши керак эди. Бундай бўлмади. Аксинча, сохта ва қонли империянинг ўзи қулади.

Зўр билан бўлган иморат охири вайронадир, деган гап ҳақиқат бўлиб чиқди.

Бруклинни «кичик Одесса» дейишар экан. Мен бунга «кичик СССР ҳам», деган тузатиш киритдим. Бу ерда бўлган киши Одесса билан бирга собиқ СССР руҳини ҳам яққол ҳис этади. Собиқ ўзимизникилар Амриқо учун деярли одат бўлмаган кўча бозорини қизитиб юборишган. Ўрис аёл балиқ увилдириғи сотмоқда. Кекса яҳудий Москва, Санкт-петербург, Киев, Тошкент нашриётларида чоп этилган нодир китоблар билан савдо қилаётир. «Русча—инглизча», «Инглизча—русча» луғатлар, Шарқ табобатига оид китоблар, қўмондон Жуковнинг эсдаликлари, Горбачев жанобларининг қайта қуриш борасидаги маърузалари, Раиса Максимовнанинг «Умидим бор» китоби.

(Давоми бор).

Аҳмаджон МЕЛИБОЕВ

Меросимизни ўрганамиз

ЛАНГАР ОТА ҚАЕРДА?

ҚАШҚАДАРЁДА бой тарихимизнинг ярми ётибди, десам лоф бўлмас. Биргина Шаҳрисабзнинг ўзида қанча қадимий ёдгорликлар бор. Қуйида мен тилга олаётган жой Чироқчи тумани ҳудудида. Ҳали ўрганилмаган Афсонавий Келин тош, Тешик тош ҳамда ғаройиб Амир Темур ғори ва баландлиги 20 метр чиқадиган гўзал шаршара... Қай бирини ёзай?

Кўпдан бери ўйлаб юрганим — Ҳазрати Лангар мақбараси шу гўзал жойларда иккита катта-кичик мақбарада мангу макон топган. Бухоро ҳунармандчилик мактабининг маҳсули бўлмиш бу гўша ҳижрий 122, мелодий 840 йилда қурилган деган гаплар юради. Дарҳақиқат, унинг Самарқанд, Бухоро ҳамда Хивадаги обидаларга асрдошлиги ҳам кишиларни ҳайратлантиради.

Кексаларнинг айтишича, бу етук исломий авлиё туркистонлик шайх Абул Ҳасан Ишқия зурриёдлари бўлмиш Лангар ота шайхлари мана шу мақбарада мангу макон топганмиш.

Бу мақбара ҳақида айрим ривоятлар эшитганман. Шулардан бири шундай эди: «Бир замонлар қишлоқ валийси Абул Ҳасан Ишқияга мақбара деворини тиклаётган халфалари лой узатаётган эди. Устоз лойни олмай туриб қолади. Сабаби сўралганда, «Бизга Маккаи Мукаррамадан Ҳирқаи муборакни олиб келаётган карвон Амударёга чўкиб кетаётган эди, шуни тортиб олдим. Ишонмасанглар, елкамни кўринглар, арқони ботиб кетган» дейдилар. Ростдан ҳам у кишининг елкаларида арқоннинг ўрни кўриниб турарди».

Қай бир юртдан элчилар Лангарга келсалар шу ерда тўхташган. Кичкина уйча бор. Унда оёқ изи тушган тош ҳалиям сақланади. Айтишларича, Ишқия ўткир илми билан Ислом оламида донг таратган ва Ҳирқаи муборак билан мукофотланган ҳам экан. 1956 йилга... (?) Қамашидаги Лангар ота масжидида ўша Ҳирқаи муборак сақланар эди. Ҳозир йўқ.

Қишлоқ юқорисидаги гўзал хонақоҳларнинг бирида беш, иккинчисида саккиз қабр бор. Дафн қилинганларнинг кимлиги номаълум. Айтишларича, бир пайтлари мармар лавҳа бўлиб, унда исм-шарифлари ҳам ёзилган экан. Лавҳа йўқолган. Бу ердаги отахонларнинг айтишларича, диннинг топталиши даврида одамлар сағана ва хонақоҳдаги эсдалик тошлари, ёдгорлик буюмларини олиб кетганлар.

Яратганга минг қатла шукурким, етмиш йил давомида чеклаб келинган миллий қадриятларимиз яна қайта тикланмоқда. Шу жумладан, 1991 йили «Туркистон» газетасининг ташаббуси билан ташкил этилган «Амир Темур ўтган йўллар бўйлаб» илмий экспедиция аъзолари ҳам Чироқчи туманида яккаю-ягона бўлган ушбу масжидни зиёрат қилишган эди. Бу билан нима демоқчиман? Лангар ота шахси ва мақбараси ҳақидаги гап-сўзлар, ривоятлар қанчалик ҳақиқатга яқин-йироқлиги ҳамон бизларга сирли. Деярли ҳеч нарса билмаймиз. Эшитганимиз — юқоридагилар. Тарихчилар — бу муқаддас қадамжо ҳақида не дейдилар?

Ғулом ПРИМОВ,
ТошДД толиби.

Бизнинг мусоҳаба

ЁНҒИН — ТИЛСИЗ ЁВ

Халқимизда сув балосидан, ўт балосидан, туҳмат балосидан худо асрасин, деган гап бор. Ҳақиқатдан ҳам, баъзан бирон жойда ёнғин пайдо бўлса унга фақат ўт ўчирувчилардан бошқа ҳеч ким яқинлаша олмайди. Аслида ёнғиннинг туб сабаблари ўрганилса фожеанинг айбдорлари ҳаётдаги кимларнингдир бефарқлиги туфайли рўй берганлиги аниқланади. Баъзи ёнғинлар эса кутилмаганда фожеа билан тугайди.

Ўтган йилги ёнғинларнинг сони илгариги йилларга нисбатан 8,7 фоизга, корхоналардаги ёнғинлар сони 2,7 фоизга, қасддан ўт қўйишлар 25 фоизга камайди. Аммо, республикамизда ёнғинларнинг содир бўлиши давом этяпти. Ёнғинларни олдини олиш мумкинми! Бу борадаги муаммолар қандай ҳал қилиняпти! Мухбирларимиз шу саволларга жавоб топиш мақсадида Ўзбекистон Республикаси Ички ишлар вазирлиги Ёнғиндан сақлаш бошқармаси бошлиғи, полковник Атҳам Ҳасанович ЁҚУБОВ билан ана шулар ҳақида суҳбатлашдилар.

— Атҳам Ҳасанович, ўт ўчирувчилар орасида бир гап бор. Ёнғинга қарши курашдан кўра унинг олдини олган маъқул деган.

— Бу гапда ҳақиқат бор. Чиндан бирон жойда ёнғин чиқса уни ўчириш учун қанча куч кетади. Энг даҳшатлиси баъзи ҳолларда инсонлар ҳаётдан кўз юмади. Рақамларга мурожаат қиладиган бўлсак, 1992 йилда республикамизда 22 минг 864 ёнғин содир бўлган. Улар туфайли келтирилган моддий зарар 366 миллион сўмни ташкил этади. Ёнғинларда 194 одам ҳалок бўлиб, 2 мингдан ортиқ фуқаро тан жароҳати олган. Ёнғинлар келтирган талофат эса 340 миллион сўмга кўпайган. Республикамизда 31 марта катта ёнғин содир бўлиб, 41 миллион сўмлик зарар келтирилган.

Энг кўп, яъни ҳар 10 минг аҳолига тўғри келадиган ёнғинлар Қорақалпоғистон Республикасида 12,8, Навоийда 12, Сирдарёда 12,4, Тошкентда 13,1, Хоразм вилоятларида 15,2 ва Тошкент шаҳрида 16,6 фоизни ташкил этади. Ёнғинларнинг 67 фоизи фуқароларимиз турар-жойларида содир бўлиб, уларнинг ҳар бешинчисида фуқароларимиз тан жароҳати олишган ёки ҳалок бўлишган.

Бу йил ҳам ташвишли бошланди. Ўтган бир ой ичида 2122 марта ёнғин содир бўлиб, келтирилган зарар 22 миллион сўмни ташкил этди. Энг ачинарлиси шуки, бўлиб ўтган ёнғинлар натижасида 26 киши оламдан кўз юмди, юздан ортиғи турли даражадаги тан жароҳати олдилар.

— Фожеаларнинг туб сабаблари нимада деб ўйлайсиз!

— Бундай аҳволнинг асосий сабабларидан бири маҳаллий ҳокимият, корхона, муассаса ва хўжалик раҳбарларининг, ёнғин хавфсизлигини таъминлаш ишларига бепарволигидир. Ўт ўчириш хизматларига етарли даражада эътибор бермаслигида, деб ўйлайман. Яна бир нарсани алоҳида таъкидлашни истардим. Баъзи ташкилотларнинг раҳбарлари ўт ўчирувчиларнинг ишларига беписандлик билан қарайдилар. Ёнғин чиқиб катта моддий зарар кўриб, ёки бир-икки киши бевақт оловнинг қурбони бўлгач кўзлари очилади.

Фақатгина ўтган 1992 йил мобайнида Энергетика вазирлигига қарашли корхоналарда 898 ёнғин содир бўлиб, келтирилган моддий зарар 20 миллион сўмдан ошиб кетди. Бу ёнғинларда 1 одам ҳалок бўлиб, 26 киши турли даражадаги тан жароҳати олганлар. Ўзбек давлат концерни «Металлургпром» корхоналарида 98 ёнғин содир бўлиб 944 минг сўмлик моддий зарар кўрилди. Ўзбек давлат химия саноати концернида 49 ёнғин бўлиб, зарари 1 миллион сўмни ташкил этган, Ўзбекистон давлат нефть маҳсулоти ишлаб чиқариш корхоналарида 33 ёнғин содир бўлиб 36 минг сўм зарар келтирилган.

Энг ачинарлиси кўпгина ташкилотларнинг бошлиқлари ўт ўчирувчиларнинг кўрсатмаларини бажаришмайди. Жумладан Ўзбекистон металлургия заводининг 1 ва 2 навпрокат цехларида давлат ёнғин назорати томонидан берилган кўрсатмалар 1986 йилдан буён бажарилмаяпти. Электр пўлат эритиш цехида таклиф этилган 46 тадбирдан 31 таси уддаланмай қолган. Оқибатда «Навоиазот» заводида — 25, Олмалиқ химия заводида — 18, «Капролактам»да ва «Чирчиқэлектрохимпром»да — 4 тадан ёнғин содир бўлган.

Бундан ташқари 1990—1992 йилларда корхоналардаги ўт ўчириш қисмларида 927 хизматчилар қисқартирилиб, 25 ўт ўчириш қисмлари ёпилди. Шулардан енгил саноат корхоналари бўйича 675 ўт ўчириш хизматчилари қисқартирилиб, 14 та қисм ёпилган. Бундай аҳвол Фарғона, Наманган вилоятларида ва Тошкент шаҳрида авжига чиққан. Республиканинг 2 та шаҳари ва 9 та ноҳияларида ўт ўчириш қисмлари умуман йўқ.

Бунинг натижасида ўт ўчириш қисмлари ёнғинларни бартараф этиш учун 70—100, баъзан эса 150—200 чақирим масофагача йўл босадилар. Вақт кетиб, ёнғинлар авж олади.

— Атҳам Ҳасанович, ҳали юқорида айтиб ўтганингиздек ёнғинларда 194 одам ҳалок бўлган, 2 мингдан ортиғи тан жароҳати олишган, бундай мудҳиш воқеаларнинг айбдорлари кимлар!

— Энг асосий сабабчилар фуқароларнинг ўзлари бўлиб қоляптилар. Газ ускуналари ва печларни носоз ҳолда ишлатишлари, оловдан фойдаланаётганларида йўл қўйилаётган эҳтиётсизлик ва бепарволикларидир. Яна бир сабаб — оилаларда ёш болаларнинг қаровсиз қолиши, ва уларнинг олов ўйнашлари ҳам катта ёнғинларга сабаб бўлмоқда. Масалан Қашқадарё вилояти, Қарши шаҳар Красноармейский кўчаси 75 уйда, Қорақалпоғистон Республикаси, Мўйноқ шаҳри, Бердақ кўчаси 1 уйда, Самарқанд шаҳри, Известия кўчаси, 9 уйнинг 85 хонадонида содир бўлган мудҳиш воқеалар ана шулар жумласидандир.

Бундан ташқари жойлардаги газ хўжалиги ходимлари газ ўтган йўллар ва асбобларни сифатли текшириш ва тузатиш ишларини олиб бормаяптилар. Кўп ҳолларда вилоятлардаги ер остидан ўтувчи газ қувурларининг схемаси йўқ, газ қувурлари ётқизилаётганда тупроқнинг химиявий таркиби ҳисобга олинмаяпти. (тупроқнинг шўрлиги), Қувурларни махсус мосламалар билан ўраш ишлари талабга жавоб бермаслиги оқибатида 1992 йилнинг 22 декабрида ер ости газ қувуридан газ сирқиб чиқиб, Қарши шаҳридаги марказий универсал магазинининг шохобчасида портлаш юз бериб, 7 киши ҳалок бўлди, 5 киши тан жароҳати олган.

1993 йилнинг 19 январида яна ер ости газ қувуридан газ сирқиб чиқиши натижасида Термиз шаҳридаги темирбетон ишлаб чиқарувчи заводнинг кийим бош сақлайдиган хонасида портлаш юз берган ва 1 киши ҳалок бўлган.

— Ёнғинларнинг олдини олиш учун давлат ёнғин назорати, ўт ўчириш хизматлари қандай чора-тадбирларни амалга оширишяпти!

— Ўтган йилнинг ўзида 10 та вазирлик ва маҳкамаларга қарашли корхона, муассаса, идоралар ёнғин хавфсизлигини таъминлаш борасида текшириб чиқилиб, улар йўл қўяётган камчиликлар, керакли чора-тадбирларни амалга ошириш мақсадида маълумотномалар берилган. Июль—август ойларида бошқарма томонидан республикамизда жойлашган 350 дан ортиқ йирик корхоналар текшириб чиқилиб, уларнинг натижасида 200 дан ортиғининг фаолияти вақтинча тўхтатилиб қўйилди.

Ёнғин хавфсизлигини таъминлаш, керакли чора-тадбирларни қўллаш масалалари маҳаллий ҳокимиятлар томонидан кўриб чиқилиши тавсия этилган. Ёнғинларни олдини олиш мақсадида республика ва маҳаллий ойнаи жаҳонларда 134 кўрсатув, радио орқали 2,5 минг эшиттиришлар олиб борилди, матбуотда 1,5 мингга яқин мақолалар босиб чиқарилди.

Давлат ёнғин назорати ходимлари томонидан 71,5 мингта раҳбар ва лавозимли шахсларга ёнғинни олдини олиш талаб ва қоидаларини бузганликлари учун жарима солинди. 20 мингта ёнғин чиқиш хавфи бўлган корхона, муассаса, ташкилотлар иши тўхтатилди. 76 минг ҳолатда электр асбоб ва қурилмалари носозлиги туфайли, улардан фойдаланиш таъқиқланди. Ёнғин хавфсизлигини таъминлаш ишларини мунтазам бажармаётган, қоидаларни қўпол равишда бузаётган 40 мансабдор шахс Ўзбекистон Республикаси жиноий мажмуасининг 212 модда 1 қисмига асосланиб жавобгарликка тортилди.

Республика ўт ўчириш шахсий таркиблари Мингбулоқдаги нефть фонтанини тўхтатишда, Жиззах вилоятидаги ёнғинларни бартараф этишда фаол хизмат кўрсатдилар.

Ўтган йили республика бўйича 113 ўт ўчириш автомобиллари сотиб олиниб, улардан 53 таси ўт ўчириш қисмларига, 60 таси эса корхоналарга бўлиниб берилди. Бундан ташқари 20 минг метрлик рукава, 170 тонна ўт ўчириш порошоги ва бошқа ўт ўчириш воситалари, ҳаммаси бўлиб 30 миллион сўмга яқин нарсалар олинган ва бошқа амалий ишлар амалга оширилган.

— Атҳам Ҳасанович, бозор иқтисодиёти ўз таъсирини ўтказмаган соҳанинг ўзи қолмади. Мураккаб давр сизларнинг фаолиятларингизга ҳам ўз таъсирини ўтказгандир!

— Бозор иқтисодиётига ўтиш ўт ўчириш хизматчилари ишига салбий таъсир кўрсатмоқда. Техника воситалари билан таъминлаш, янги ўт ўчириш қисм биноларини қуриш, борларини эса таъмирлаш ишлари тўхтатаяпти. Бугунги кунда 13 ўт ўчириш қисм биноларини қуриш тўхтаб қолди, 2 таси ҳалигача бошланмаган.

Эҳтиёт қисмларнинг йўқлиги, ўз вақтида таъмирлаш ишларини олиб боришга йўл қўймаяпти. Бу камчиликлар техникаларни жанговар ҳолда сақлашга ҳалақит беряпти. Ҳозирги куннинг ўзида республикамиз бўйича 1,5 минг ўт ўчирувчи, 500 дан ортиқ давлат ёнғин назоратчилари етишмайди.

Тўғриси, муаммоларнинг сон-саноғи йўқ. Аммо, қўл қовуштириб ўтирадиган замон ҳам эмас. Мақсадимиз ўзимизнинг олдимизга қўйган режаларни тўлиқ бажариш. Яна бир нарсани алоҳида таъкидлашни истардим. Ёнғинга қарши кураш ва унинг олдини олиш фақат ўт ўчирувчиларнинг иши эмаслигини ҳар бир фуқаро қалбдан ҳис қилиши керак, деб ўйлайман. Агар шундай қилинмаса фожеалар давом этаверади.

Суҳбатдошлар
У. ЭРАЛИЕВ,
З. МАМАДАЛИЕВ.

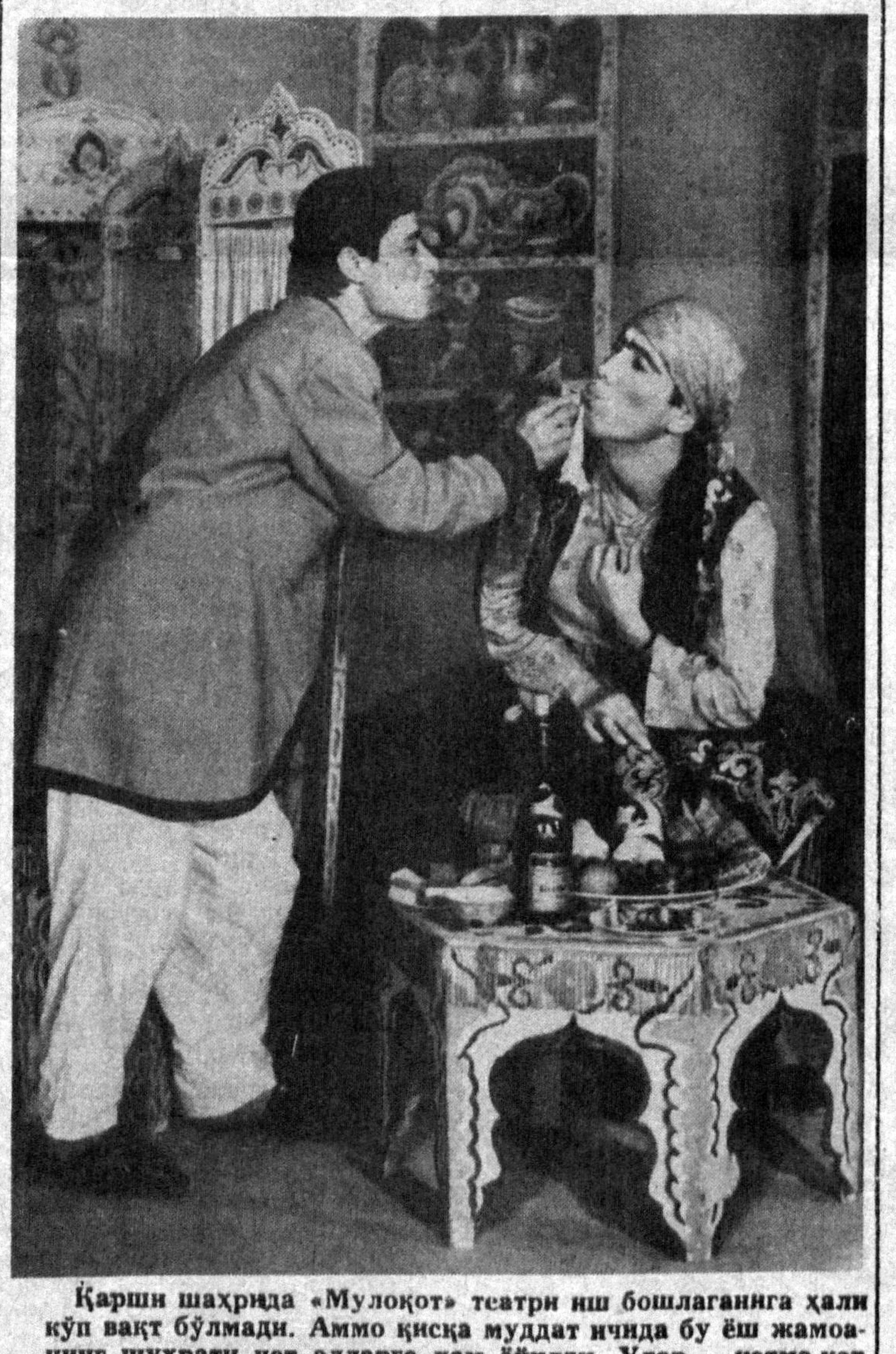

Қарши шаҳрида «Мулоқот» театри иш бошлаганига ҳали кўп вақт бўлмади. Аммо қисқа муддат ичида бу ёш жамоанинг шуҳрати чет элларга ҳам ёйилди. Улар кетма-кет икки марта Марказий Осиё театрлари «Наврўз» кўригининг совриндори бўлишди. Италия, Бельгия ва Франция каби қатор мамлакатларда ижодий сафарларда бўлиб қайтишди. Яқинда театр жамоаси Бельгия давлатидан иккинчи бор таклифнома олдилар. Бу уларнинг санъати хорижлик томошабинларга ҳам манзур бўлаётганлигидан далолатдир.

СУРАТДА: Ҳамза Ҳакимзода Ниёзийнинг «Жононга бордим бир кеча» саҳна асаридан кўриниш.

Ш. ШАРОПОВ сурати.

Газета саҳифаланаётганда:

НАВРЎЗ ВА НАВРЎЗОЙЛАР

Фарғонада Наврўз куни 30 дан зиёд хонадонда Наврўз ва Наврўзойлар дунёга келди. Уларнинг ҳар бирига омонат дафтарчаси очилиб, 5 минг сўмдан пул ўтказилди.

ШАҲИДЛАР РУҲИНИ ШОД ЭТИБ...

Улуғ Ватан урушида 15 мингдан зиёд Бухоро фарзандлари ҳалок бўлган эди. Бухоро вилоят ҳокимлиги уларнинг номлари киритилган «Хотира китоби»ни тайёрлаш мақсадида ярим миллион сўм маблағ ажратди. Мазкур китобни йил охиригача босмадан чиқариш режалаштирилган.

«ХЎЖА НАСРИДДИН» ЖАМҒАРМАСИ

Бухоро вилояти адлия бошқармаси «Хўжа Насриддин» жамғармасини рўйхатга олди.

Мазкур жамғарма Бухоро вилоятида вақти-вақти билан кулгу кечалари ўтказиб туради.

Келгуси сонда:

● «МОСКВИЧ» ЎҒРИЛАРИ ҚЎЛГА ТУШДИ.

● МУСИҚАНИНГ ЖОЗИБАСИ СОЗАНДАГА БОҒЛИҚ

Бош муҳаррир: Жаббор РАЗЗОҚОВ

Таҳрир ҳайъати: М.АБДУСАМАТОВА, А.АҲМЕДОВ (*бош муҳаррир ўринбосари*), Н.ЖАЛИЛОВ, К.ЖУМАНИЁЗОВ, К.РАҲИМОВ, З.РИХСИЕВ (*масъул котиб*), Қ.ЭШМАТОВ.

Таъсис этувчилар:
ЎЗБЕКИСТОН ЁШЛАР ИТТИФОҚИ МАРКАЗИЙ ҚЎМИТАСИ
ва
"ТУРКИСТОН" ИЖОДИЙ ЖАМОАСИ

газета 1925 йил 8 февралдан "Ёш ленинчи" номи билан чиқа бошлаган.

ТАҲРИРИЯТ:
хатлар ва оммавий ишлар – 32-56-57; ёшлар сиёсати ҳамда фан ва халқ таълими – 32-57-93; ижодкор ёшлар – 32-57-52; иқтисод, қишлоқ ёшлари, спорт ва ватанпарварлик – 32-55-81; ахборот ва бадиий безаш – 32-53-98; тижорат – 32-58-48; қабулхона – 32-56-58.

МАНЗИЛИМИЗ:
700083, Тошкент, Ленинград кўчаси, 32-уй.
Нашр кўрсаткичи: 64607

Газетамиз ҳафтанинг сешанба, пайшанба, шанба кунлари чиқади.

Қўлёзмалар ҳамда суратлар муаллифларга қайтарилмайди ва таҳлил этилмайди.

Ўзбекистон Республикаси Президенти Маҳкамасининг Ишлар бошқармаси ҳузуридаги «Шарқ» нашриёт-матбаа концернининг босмахонаси. Манзилгоҳи: «Буюк Турон» кўчаси, 41-уй. 1 2 3 4 5 6

Рўйхатдан ўтиш тартиб № 00130 Буюртма Г—126. 62852 нусхада босилди, ҳажми — 2 босма табоқ. Офсет усулида босилган, қоғоз бичими А—2. Босишга топшириш вақти — 21.00. Босишга топширилди. — 20.30.